

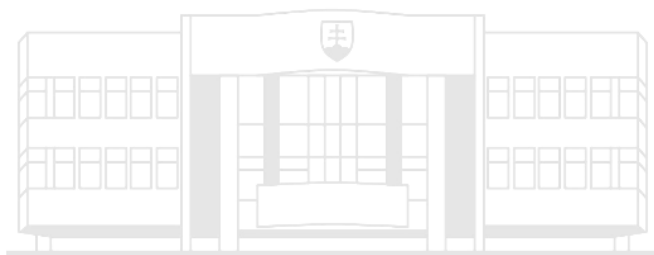
**Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
Odbor Parlamentný inštitút**

**Edícia: Prehľad
13/2024**

Blokovanie webových stránok a boj proti dezinformáciám

Dana Bušíková

**Bratislava
august 2024**

Postavenie odboru Parlamentný inštitút definuje § 144 zákona NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorého Parlamentný inštitút plní informačné, vzdelávacie a dokumentačné úlohy súvisiace s činnosťou NR SR a jej poslancov. Súčasťou odboru je aj oddelenie Parlamentná knižnica a oddelenie Parlamentný archív.

V rámci informačnej činnosti odbor Parlamentný inštitút vydáva spravidla tieto informačno-analytické materiály:

V oblasti vzdelávania Parlamentný inštitút zastrešuje úvodné inštruktážne semináre najmä pre novozvolených poslancov, účasť Kancelárie NR SR na parlamentnej rozvojovej spolupráci určenej pre zahraničné parlamenty, stážový program pre študentov vysokých škôl, ako aj ďalšiu vzdelávaciu, prednáškovú a publikačnú činnosť.

Blokovanie webových stránok a boj proti dezinformáciám

Anotácia

Prehľad sa venuje problematike webov šíriacich propagandu, zákonom o vypínaní webov, resp. zákonom o obmedzení dosahu propagandistických webov ohrozujúcich národnú bezpečnosť v online priestore, ktoré rozkladajú verejnú mienku v rámci vedenia hybridnej vojny.

Kľúčové slová

dezinformácie, propaganda, blokovanie webových stránok, sloboda prejavu

Blocking websites and fight against disinformation

Annotation

The overview addresses the issue of websites spreading propaganda, the laws on shutting down websites, specifically the laws on restricting the reach of propagandistic websites that threaten national security in the online space, which undermine public opinion as part of conducting hybrid warfare.

Keywords

disinformation, propaganda, websites blocking, freedom of speech

Vypracovala: JUDr. Dana Bušíková, odbor Parlamentný inštitút

Schválila: PhDr. Natália Petranská Rolková, PhD., riaditeľka PI

Materiál slúži pre poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a zamestnancov Kancelárie NR SR a nemôže v plnej miere nahrádzať právne alebo iné odborné poradenstvo v danej oblasti. Zverejňovanie materiálu je možné iba so súhlasom odboru Parlamentný inštitút a autorov. Údaje, použité v materiáli, sú aktuálne k dátumu jeho zverejnenia. Materiál neprešiel jazykovou úpravou.

Obsah

1. Úvod	5
2. Slovenská republika	6
3. Pobaltské štáty	9
3.1 Litovská republika.....	9
3.2 Lotyšská republika	12
3.3 Estónska republika	14
4. Škandinávske štáty	16
4.1 Fínska republika	16
4.2 Nórske kráľovstvo	17
4.3 Dánske kráľovstvo.....	19
4.4 Švédске kráľovstvo	20
5. Ďalšie štáty	23
5.1 Poľská republika	23
5.2 Rumunsko.....	25
5.3 Bulharská republika	28
6. Záver	30
7. Zdroje	32

1. Úvod

Pre 21. storočie je príznačný vzostup digitálnych technológií. Ľudia sú zaplavovaní prebytkom informácií, pričom mnohé z nich sú nepravdivé resp. zavádzajúce, najmä v oblasti zdravia či politiky. Nové technológie nepochybne zlepšili možnosti vyhľadávania, prijímania a odovzdávania informácií. Avšak predstavujú pre ľudí tiež nové hrozby v tom, ako sa orientovať v ich obrovskom množstve. Vzhľadom na širokú škálu online zdrojov môže byť ťažké rozlíšiť pravdivé a nepravdivé informácie.

V posledných rokoch Slovensko čelí významným výzvam v súvislosti so šírením dezinformácií a falošných správ, ktoré ohrozujú dôveru verejnosti v inštitúcie; destabilizujú a polarizujú spoločnosť. Existencia správ alebo informácií, ktoré skutočnosť skresľujú, predstavujú vážny problém pre demokratické krajiny a taktiež spôsobujú rozvraty v spoločnosti. Príklady šírenia dezinformácií sa ukázali počas pandémie COVID-19 a rusko-ukrajinskej vojny.

Jedným z nástrojov na boj proti šíreniu škodlivého obsahu je blokovanie webov. Nemal by to byť však jediný nástroj, najskôr sa mali použiť miernejšie opatrenia. Z dlhodobého hľadiska je potrebné aj zvyšovanie mediálnej gramotnosti verejnosti, podpora kritického myslenia a efektívna komunikácia zo strany štátnych inštitúcií. Kombinovaný prístup môže pomôcť vytvoriť odolnejšiu spoločnosť.

Čo je vlastne dezinformácia? Na Slovensku neexistuje jednotná a explicitná právna definícia tohto pojmu. Ústavný súd SR vo svojom *rozhodnutí III. ÚS 288/2017* rozlišuje medzi dezinformáciami a nepravdami. V rozhodnutí *PL. ÚS 26/2019* týkajúcom sa moratória na zverejňovanie prieskumov verejnej mienky badať rozlišovanie medzi dezinformáciami a účelovými informáciami. V danom rozhodnutí Ústavný súd upozorňuje aj na absenciu legálnej definície dezinformácie.

Európska komisia pod dezinformáciou rozumie *preukázateľne nepravdivou alebo zavádzajúcu informáciu, ktorá je vytvorená, prezentovaná a šírená s cieľom ekonomického zisku alebo zámerného klamania obyvateľstva a môže spôsobiť ujmu verejnosti*.¹

Všeobecne známa a rešpektovaná definícia, ktorú na základe konceptuálnej analýzy vytvoril D. Fallis, definuje dezinformáciu pomocou troch základných znakov: 1. ide o informáciu, o faktické oznámenie určitej skutočnosti prezentovanej konkrétnym spôsobom; 2. cieľom tejto informácie je vzbudiť v príjemcovi klamlivé presvedčenie; 3. zavádzajúca povaha dezinformácie je úmyslom autora.²

Prehľad sa venuje problematike webov šíriacich propagandu, zákonom o vypínaní webov, resp. zákonom o obmedzení dosahu propagandistických webov ohrozujúcich národnú bezpečnosť v online priestore, ktoré rozkladajú verejnú mienku v rámci vedenia hybridnej vojny (v aktuálnom prípade zo strany Ruskej federácie). Osobitne sme sa venovali právnym úpravám v Slovenskej republike, v pobaltských a škandinávskych štátoch, tiež v Poľsku, Rumunsku a Bulharsku.

¹ Európska komisia: Boj proti online dezinformáciám. Dostupné na:

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/online-disinformation>

² What is Disinformation. Dostupné na: <https://www.semanticscholar.org/paper/What-Is-Disinformation-Fallis/ea6c66585c2083cfe8c71b351c161ab746cca69e> tiež

2. Slovenská republika

V slovenskej právnej úprave je dôležité spomenúť predovšetkým Ústavu SR. Tá v čl. 26 uvádza na poprednom mieste slobodu prejavu a právo na informácie, ktoré sú zaručené každému.³

Medzinárodnými dokumentami upravujúcimi slobodu prejavu sú: Európsky dohovor o ľudských právach (ďalej len EDLP, článok 10)⁴; Listina základných práv a slobôd (článok 17);⁵ Charta EÚ (článok 11);⁶ Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (článok 19).⁷ Nemožno opomenúť ani judikatúru ESLP, ktorá má prednostné postavenie.

Slobodu prejavu možno obmedziť, umožňuje to ústava v čl. 26 ods. 4 za splnenia dvoch podmienok – formálnej (vyžaduje sa obmedzenie slobody prejavu právnym predpisom, ktorý má silu zákona) a materiálnej (je nutné dodržať taxatívne vymenované opatrenia, pričom tieto musia vykazovať znak nevyhnutnosti). Aj z čl. 10 ods. 2 EDLP vyplýva možnosť obmedzenia slobody prejavu: v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti alebo verejnej bezpečnosti, na predchádzanie nepokojom alebo zločinnosti, na ochranu zdravia alebo morálky, na ochranu povesti alebo práv iných, zabránenie úniku dôverných informácií alebo zachovanie autority a nestrannosti súdnej moci.

Kľúčovú úlohu v boji proti dezinformáciám zohráva zákon č. 69/2018 Z. z. o kybernetickej bezpečnosti.⁸ Veľmi dôležitou sa stala novela tohto zákona z 26. 2. 2022, prijatá v dôsledku vypuknutia vojny na Ukrajine, ktorá zakotvila pre NBÚ možnosť blokovať škodlivý obsah alebo škodlivé aktivity.

Prijatie novely sprevádzala kritika dokonca aj zo strany odbornej verejnosti. Nedostatky vytyka aj judikatúra ESLP (napr. vo veciach Ahmet Yildirim v. Turecko; Cengiz and others v. Turecko; Wegrzynowski a Smolczewski v. Poľsko; OOO Flavus a ďalší proti Rusku). Z judikatúry ESLP týkajúcej sa blokovania webových stránok, ako aj zo stanoviska Benátskej komisie možno zhrnúť nasledovné východiskové body, ktoré by mala obsahovať aj slovenská právna úprava:

- Zákon musí byť predvídateľný, t.j. ak zákonodarca zavedie do zákona pojem dezinformácia, potom musí tento pojem v zákone aj definovať, čo momentálne v slovenskej právnej úprave absentuje. Pojem dezinformácia býva často definovaný napríklad ako: „všetky formy lživých, nepresných alebo zavádzajúcich informácií, ktoré sú úmyselne predstavené a podporované, aby spôsobili ujmu verejnosti alebo pre získanie profitu.“⁹

³ Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky. Dostupná na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/460/20230701>

⁴ Európsky dohovor o ľudských právach. Dostupný na: https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2012/06/EU_dohovor_LP.pdf

⁵ Listina základných práv a slobôd. Dostupná na: <https://ssag.sk/studovna/files/Listina-zakladnych-prav.pdf>

⁶ Charta EÚ. Dostupná na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT>

⁷ Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach. Dostupný na: <https://www.gender.gov.sk/dokumenty/dokumenty-osn/medzinarodny-pakt-o-obcianskych-a-politickych-pravach/>

⁸ Zákon č. 69/2018 Z. z. o kybernetickej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Dostupný na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2018/69/20220630>

⁹ Šamko, P.: Slovenské cúvanie z demokracie cenzúrou internetu (pôjde Slovensko pri blokovaní webových stránok tureckou cestou?), In: Právne listy, marec 2022. Dostupné na: <https://www.pravnelisty.sk/clanky/a1071-slovenske-cuvanie-z-demokracie-cenzurou-internetu->

NBÚ na svojej webovej stránke v *Krátkom slovníku hybridných hrozieb* definuje dezinformáciu nasledovne: „Overiteľne nepravdivá, zavádzajúca alebo manipulatívne podaná informácia, ktorá je zámerne vytvorená, prezentovaná a šírená s jednoznačným úmyslom klamať alebo zavádzať, spôsobiť nejakú ujmu alebo zabezpečiť nejaký zisk (napr. hospodársky či politický). Dezinformácia často obsahuje element, ktorý je zjavne pravdivý, čo jej dodáva na dôveryhodnosti a môže tak skomplikovať jej odhalenie. Medzi dezinformácie nepatria neúmyselné chyby v spravodajstve, satira a paródie, ani správy a komentáre naklonené jednej strane, ktoré sú takto zreteľne označené.“¹⁰

- O prípadnom blokovaní webových stránok by mal rozhodovať súd a nie správny orgán (NBÚ). U nás je t. č. zavedená centralistická kompetencia NBÚ – § 27b ods. 1 ZoKB priznáva NBÚ právomoc rozhodnúť o blokovaní a samotné blokovanie aj vykonať. Aj judikatúra ESLP má za to, že by mali o takejto závažnej skutočnosti rozhodovať súdy ako nezávislé orgány. Obdobne je tu o nás aj pri hazardných hrách, kde sa vyžaduje na blokovanie „hazardných“ webov príkaz súdu. Všetky rozhodnutia súdu o blokovaní webového sídla by mali byť zverejňované na webe NBÚ – v súčasnosti napr. Úrad pre reguláciu hazardných hier zverejňuje na svojej internetovej stránke všetky príkazy súdu, ktorými došlo k zamedzeniu prístupu k webovému sídlu v zmysle zákona č. 30/2019 Z. z., a to aj s odôvodnením. V súčasnosti nie sú sprístupnené rozhodnutia NBÚ o blokovaní. Ustanovenie § 27b ods. 5 ZoKB upravuje iba doručovanie rozhodnutia prevádzkovateľovi stránky, ktorá má byť zablokovaná.
- Zákon umožňujúci zablokovať webovú stránku by mal jednoznačne stanovovať, že možnosť zablokovať celú webovú stránku je výnimočné opatrenie, teda posledná možnosť (keďže sa rovná zákazu klasických novín) a možno ho využiť iba v prípade, ak nie je možné zistený škodlivý obsah odstrániť inak (zásada proporcionality), t. j. zákon by mal stanovovať možnosť opravy, či úpravy obsahu webovej stránky tak, aby to vyhovovalo požiadavke na odstránenie škodlivého obsahu s tým, že celý web by mohol byť zablokovaný len vtedy, ak by takéto miernejšie opatrenia neboli možné. Ako už bolo spomínané, princíp čo najmenšieho zásahu je dôležitým prvkom požiadavky proporcionality pri posudzovaní súladu obmedzenia s európskymi a medzinárodnými dokumentami. Vhodné by bolo preto zaviesť nové alternatívne postupy na blokovanie prístupu.
- Zákon by mal jednoznačne stanovovať, že možnosť zablokovania webovej stránky je možná len vtedy, ak je to v demokratickej spoločnosti skutočne nevyhnutné (požiadavka vyplývajúca z čl. 10 ods. 2 EDLP), t. j. aj v prípade, ak by bol zistený nejaký škodlivý obsah na webovej stránke, malo by sa zväziť, či zistený škodlivý obsah je skutočne tak závažný, že tu sloboda prejavu musí ustúpiť a takýto obsah môže byť zablokovaný (teda nie je možné akceptovať, aby boli blokované webové stránky napr. iba preto, že obsahujú nepravdivé či skresľujúce správy, ktorých obsah však nie je závažný).

¹⁰ Národný bezpečnostný úrad: Krátky slovník hybridných hrozieb. Dostupné na: <https://www.nbu.gov.sk/kratky-slovník-hybridnych-hrozieb/>

- V zákone je nutné jednoznačne stanoviť, že nie je možné vykonať žiadne blokovanie obsahu len z dôvodu, že je kritický k vládnej moci, vylúčené by malo byť tiež blokovanie webových stránok len na základe toho, kto prevádzku webu financuje.¹¹

K ústavne problematickému blokovaníu webových stránok sa vyjadril aj Martin Husovec, pedagóg pôsobiaci na Právnickej fakulte London School of Economics and Political Science. V nadväznosti na blokovanie celých webových stránok, zneli jeho slová nasledovne: „Zákaz celej stránky obmedzuje slobodu slova aj vo vzťahu k tomu, čo na nej je legitímne alebo do budúcnosti bude. Zákon by teda mal zaviesť riadne a preskúmateľné kritériá. Len samotná závažnosť informácii, ktoré sú nepravdivé alebo zavádzajúce, nestačí. Treba sa sústrediť na kvalifikovanie dosahu a úmyslu v rámci systematickej činnosti. Zakotviť sa však musí aj presný proces na preukázanie, že tieto kritériá sú splnené. Stránkam musí dať štát šancu, aby sa bránili alebo prípadne odstránili problematický obsah.“ Rovnako Husovec zastáva názor, že samotné blokovanie nevyrieši problém s dezinformáciami. Na vyriešenie tohto problému je podľa neho nutné zapojenie celej spoločnosti, ktorú by bolo potrebné v rámci tejto oblasti vzdelávať a vysvetliť, čo je správne a čo naopak nie.¹²

V § 34 nového zákona č. 108/2024 Z. z. o ochrane spotrebiteľa sa od 1. 7. 2024 upravuje opatrenie o blokovaní pri ochrane kolektívnych záujmov spotrebiteľov. Orgán dohľadu je oprávnený vyzvať dohliadanú osobu, ktorá prevádzkuje online rozhranie, aby odstránila alebo zmenila obsah zverejnený v online rozhraní; obmedzila alebo zamedzila prístup spotrebiteľov k online rozhraniu; alebo zverejnila upozornenie pre spotrebiteľov, ktorí pristupujú k online rozhraniu. Ak nedôjde k náprave, môže orgán dohľadu vydať opatrenie o blokovaní. Ak dohliadaná osoba nesúhlasí s opatrením o blokovaní, môže podať námietku do 5 pracovných dní, o ktorej rozhodne Orgán dohľadu do 5 pracovných dní. Rozhodnutie orgánu dohľadu o námietke je konečné a nie je proti nemu prípustný opravný prostriedok.¹³

V súvislosti s hazardnými hrami stojí za spomenutie § 94 ods. 4 zákona č. 452/2021 Z. z. o elektronických komunikáciách. Ten hovorí, že podnik je povinný zamedziť prístup k webovému sídlu, ktorého adresa je uvedená v príkaze súdu podľa zákona č. 30/2019 Z. z. o hazardných hrách, a to bezodkladne po doručení príkazu súdu. Podnik je tiež povinný umožniť prístup k webovému sídlu, ktorého adresa je uvedená v rozhodnutí o zrušení príkazu súdu. Štátny dozor nad dodržiavaním povinností vykonáva Úrad pre reguláciu hazardných hier.¹⁴

¹¹ Šamko, P.: Slovenské cúvanie z demokracie cenzúrou internetu... C. d.

¹² Husovec, M.: Súčasné blokovanie webových stránok je ústavne problematické. Čo s tým? Apríl 2022, Dostupné na: <https://dennikn.sk/2818631/sucasne-blokovanie-dezinformacnych-stranok-je-ustavne-problematicke-co-s-tym/>

¹³ Zákon č. 108/2024 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupný na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2024/108/>

¹⁴ Zákon č. 452/2021 Z. z. o elektronických komunikáciách v znení neskorších predpisov. Dostupný na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2021/452/20240701>

3. Pobaltské štáty

3.1 Litovská republika

Litva zakázala ruské a bieloruské televízne kanály a webové stránky pre vojnové podnecovanie a propagandu po tom, čo Rusko spustilo inváziu na Ukrajinu.

Dôležitým právnym predpisom v boji proti dezinformáciám je zákon o verejných informáciách číslo I-1418. Dezinformácia je podľa čl. 2 ods. 15 tohto zákona definovaná ako *úmyselné šírenie nepravdivej informácie*. Zákon tiež v čl. 19 ods. 1 stanovuje, že v masmédiách je zakázané zverejňovať informácie, ktoré sú dezinformáciami, šíria vojnovú propagandu, podnecujú k vojne, k porušovaniu suverenity Litovskej republiky a ďalšie.¹⁵

Zákon v čl. 22 špecifikuje povinnosti výrobcov a šíriteľov verejných informácií. Niektoré z nich sú takéto: nesmú informácie skresľovať a „používať na sebecké účely“; musia byť objektívni a nestranní, prezentovať čo najviac názorov na kontroverzné politické, ekonomické a iné otázky verejného života; nesmú zverejňovať nepodložené, neoverené tvrdenia atď.

Čl. 33 zákona stanovuje, že **Litovská komisia pre rozhlas a televíziu** prijme rozhodnutie zakázať osobe (uvedenej v ods. 1 tohto čl.) vykonávať na území Litovskej republiky činnosť vysielania alebo retransmisie, poskytovať užívateľom Litovskej republiky služby televíznych programov alebo jednotlivých programov na internete alebo audiovizuálne mediálne služby na vyžiadanie, až pokiaľ nezaniknú okolnosti (uvedené v odseku 2 tohto čl.). Rozhodnutie Komisie musí schváliť správny súd prvého stupňa.¹⁶

V čl. 34 ods. 2 stanovuje, že v Litovskej republike je zakázané opätovne vysielat' alebo šíriť na internete rozhlasové programy, televízne programy alebo jednotlivé programy subjektov zriadených, priamo alebo nepriamo riadených, kontrolovaných alebo financovaných Ruskou federáciou alebo Bieloruskou republikou, s výnimkou prípadov, keď Komisia udelí povolenie na opätovné vysielanie alebo distribúciu takýchto programov alebo keď sú opätovne vysielané alebo distribuované z členských štátov Európskej únie alebo krajín, ktoré ratifikovali Európsky dohovor o televízii bez hraníc.¹⁷

Litovský parlament prijal 13.6.2024 pozmeňujúce a doplňujúce návrhy k zákonu o verejných informáciách, ktorými sa ešte viac rozširuje existujúci zákaz retransmisie alebo online distribúcie ruských a bieloruských rozhlasových a televíznych programov v Litve. Tento zákaz bude platiť

¹⁵ ECPRD Request No. 4953 Fighting against false information (disinformation). Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/673557>

¹⁶ Zákon o verejných informáciách č. I-1418. Dostupný na: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.29884/asr>

¹⁷ Novela zákona o verejných informáciách. Dostupná na: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/efa60493299711efb121d2fe3a0eff27>

dovtedy, kým budú Rusko a Bielorusko v stratégii národnej bezpečnosti označené ako entity predstavujúce hrozbu pre národnú bezpečnosť Litvy.¹⁸

Ďalej dňa 10.4.2024 Komisia pre rozhlas a televíziu Litvy rozhodla o zablokovaní 23 IP adries, ktoré poskytovali možnosť sledovať hlavné kremľské propagandistické televízne programy zakázané v Litovskej republike.¹⁹

Významný je aj zákon o elektronických komunikáciách č. IX-2135. V roku 2023 došlo k novele tohto zákona, konkrétne k pridaniu čl. 98, ktorý zaviedol „Povinné príkazy na odstránenie informácií alebo zrušenie prístupu k nim“. V tomto článku sa uvádza, že prevádzkovateľom služieb elektronického úložiska informácií, ako sú definované v zákone o kybernetickej bezpečnosti, poskytovateľom verejných elektronických komunikačných sietí, poskytovateľom verejných elektronických komunikačných služieb alebo administrátorovi domény .lt môže byť vydaný povinný príkaz na odstránenie informácií alebo zrušenie prístupu k nim, pokiaľ sa porušenie neodstráni, napr. nasledujúcimi orgánmi: Litovská komisia pre rozhlas a televíziu, Úrad pre dohľad nad hazardnými hrami, Štátny úrad na ochranu práv spotrebiteľov a ďalšími.

Ďalej je uvedený postup posudzovania žiadosti o povolenie na vydanie povinného príkazu. Orgán, ktorý ho vydáva, musí požiadať správny súd prvej inštancie o povolenie na toto vydanie. Správny súd prvej inštancie posúdi žiadosť a prijme odôvodnené rozhodnutie, či žiadosť schváli alebo zamietne. Žiadosť sa musí posúdiť a rozhodnutie sa musí prijať najneskôr do 3 pracovných dní od jej podania. Ak Orgán nesúhlasí s rozhodnutím súdu o zamietnutí žiadosti, má právo podať odvolanie na Najvyšší správny súd Litovskej republiky do 7 pracovných dní od prijatia rozhodnutia. V zákone je tiež uvedené časové obmedzenie na zrušenie prístupu k takejto informácii: „Ak ide o citlivú informáciu,²⁰ na ktorú sa vzťahuje povinný príkaz, orgán okamžite informuje tvorca alebo šíriteľa a požiada ho o jej odstránenie alebo zrušenie prístupu k nej. Ak tak tvorca alebo šíriteľ nevykoná do 8 hodín od prijatia oznámenia, prípadne, ak tvorca alebo šíriteľa nie je možné určiť, orgán vydá odôvodnený povinný príkaz poskytovateľovi služieb alebo administrátorovi domény .lt na odstránenie informácie alebo zrušenie prístupu k nej v oboch prípadoch najviac na dobu 72 hodín.“²¹

¹⁸ BNS: Lithuania extends ban on Russian, Belarusian media. Dostupné na: <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2296452/lithuania-extends-ban-on-russian-belarusian-media>

¹⁹ Made in Vilnius: 23 IP addresses that reach Kremlin propaganda are blocked. Dostupné na: <https://madeinvilnius.lt/en/news/Lithuanian-news/23-IP-addresses-that-reach-Kremlin-propaganda-are-blocked/>

²⁰ Podľa čl. 19 ods. 1 bod 1 a bod 3 zákona o verejných informáciách, na ktorý zákon o elektronických komunikáciách odkazuje, sa o. i. zakazuje uverejňovanie informácií (citlivé informácie), ktorými sa:

1) šíria dezinformácie, vojnová propaganda, podnecovanie k vojne, výzvy na násilné porušovanie zvrchovanosti Litovskej republiky – zmena jej ústavného poriadku, zasahovanie do jej nezávislosti alebo porušovanie integrity územia;

3) šíri alebo podnecuje nenávisť, zosmiešňovanie, stigmatizovanie, podnecovanie diskriminácie, násilia, fyzické napadnutie skupiny osôb alebo jej člena na základe veku, pohlavia, sexuálnej orientácie, etnickej príslušnosti, rasy, národnosti, občianstva, jazyka, pôvodu, sociálneho postavenia, zdravotného postihnutia, viery, názoru alebo náboženstva;

²¹ Zákon o elektronických komunikáciách č. IX-2135. Dostupný na: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.232036/asr>

Blokovanie webových stránok s povolením súdu môže uplatniť aj **Štátny úrad na ochranu práv spotrebiteľov** (ďalej Úrad) voči podnikom zameraným na litovských spotrebiteľov v prípade vážneho a systematického porušovania práv spotrebiteľov ustanovených v zákone o ochrane práv spotrebiteľov, Občianskom zákonníku a ďalších zákonoch. Ak webová stránka vážne porušuje zákon, Úrad najprv kontaktuje podnikateľa a požiada ho, aby najneskôr do 3 dní odstránil nedostatky. Ak porušenie neodstráni, Úrad po posúdení relevantných okolností požiada správny súd prvého stupňa o povolenie na vydanie opatrenia na blokovanie webovej stránky. Po získaní povolenia súdu, Úrad požiada poskytovateľov internetového prístupu o blokovanie domény až do odstránenia porušenia.²²

V súvislosti s blokovaním má Litva zriadený tiež **Úrad pre dohľad nad hazardnými hrami**, ktorý je zodpovedným orgánom za vydávanie zoznamu blokových litovských webových stránok s hazardnými hrami.²³

V Litve existujú aj určité iniciatívy angažujúce sa v boji proti šíreniu dezinformácií, ide najmä o²⁴:

- 1) národnú iniciatívu „Debunk EU“, ktorá vznikla v roku 2017 a spája zástupcov spoločností, médií a štátu. Hlavné princípy fungovania tejto iniciatívy sú: zvýšiť transparentnosť a spoľahlivosť informácií v médiách; zapojiť verejnosť a podporovať informačnú rozmanitosť. Zakladatelia tejto iniciatívy používajú vysoko pokročilý a funkčný technologický nástroj založený na AI, ktorý pomáha identifikovať falošné správy a zabrániť ich šíreniu. Tento nástroj využívajú aj novinári a členovia občianskej spoločnosti;²⁵
- 2) národnú iniciatívu „litovskí elfovia“, ktorá sleduje zdroje dezinformácií online a v televízii. Tzv. „elfovia“ analyzujú obsah týchto zdrojov a môžu na prípady upozorniť médiá, spoločnosť a štátne inštitúcie;²⁶
- 3) spravodajský portál „15min“, ktorý má za cieľ znížiť šírenie falošných správ na „Facebooku“. Na tento účel identifikuje falošné správy, kontroluje obsah na sociálnej sieti a znižuje fragmentáciu zavádzajúcich informácií. Kontrolóri faktov však majú možnosť kontrolovať obsah podľa vlastného uváženia.²⁷

²² ECPRD Request No. 5679 (January 2024): Criminal procedures for offences relating to acts of a racist and xenophobic nature committed through computer systems. Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/898320>

²³ Ververis, V: Blokovanie webových stránok v EÚ: Rušenie siete z pohľadu otvoreného internet. Dostupné na: [Website blocking in the European Union: Network interference from the perspective of Open Internet - Ververis - 2024 - Policy & Internet - Wiley Online Library](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/9781119800000.ch11)

²⁴ ECPRD Request No. 4953 (February 2022): Fighting against false information (disinformation). Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/673557>

²⁵ Demaskuok.LT. Dostupné na: <https://demaskuok.lt/aktas/>

²⁶ Tamtiež. Dostupné na: <https://demaskuok.lt/apie-elfus/>

²⁷ Patikrinta 15min. Dostupné na: <https://www.15min.lt/patikrinta-15min/partneryste-su-facebook>

3.2 Lotyšská republika

Pokiaľ ide o otázky blokovania webových stránok, zákon o elektronických komunikáciách č. 2022/144.1 upravuje možnosti daňového úradu v oblasti výberu a kontroly daní a poplatkov a Národnej rady pre elektronické médiá v oblasti online médií.

Daňový úrad (čl. 110, ods. 4 tohto zákona) má právo rozhodnúť o:

- vypnutí domény;
- uloženie zákazu na prevod práv na používanie domény;
- obmedzenie prístupu k doméne alebo k internetovej protokolovej (IP) adrese v Lotyšskej republike.²⁸

Národná rada pre elektronické médiá (čl. 112 ods. 1 tohto zákona; ďalej Rada) má právomoc obmedziť prístup k webovým stránkam, ktoré ohrozujú bezpečnosť alebo verejný poriadok a bezpečnosť na území Lotyšska. Rada pridáva webové stránky na zoznam na základe informácií poskytnutých inými štátnymi inštitúciami. Toto rozhodnutie môže byť napadnuté na súde.

Podľa Rady nástroj poskytovaný zákonom o elektronických komunikáciách na obmedzenie práva na slobodu prejavu – právo prijímať rozhodnutia o obmedzení prístupu na webové stránky dostupné v Lotyšsku šíriace obsah, ktorý ohrozuje alebo môže ohrozovať národnú bezpečnosť alebo verejný poriadok a bezpečnosť – sa považuje za legitímny prostriedok na dosiahnutie zákonného cieľa.²⁹

Rada zablokovala prístup k 9 webovým stránkam v štáte, ktoré šíria agresívnu ruskú propagandu a falošné informácie o vojne Ruska proti Ukrajine.³⁰

V zákone o národnej bezpečnosti, čl. 38 ods. 2, sa ustanovuje, že „*Ruská federácia alebo Bieloruská republika, ich občania alebo právnické osoby registrované v Ruskej federácii alebo Bieloruskej republike nemôžu získať významný podiel alebo rozhodujúci vplyv v spoločnosti dôležitej pre národnú bezpečnosť, stať sa členom spoločnosti dôležitej pre národnú bezpečnosť ani byť skutočným užívateľom výhod v spoločnosti dôležitej pre národnú bezpečnosť*“.³¹

Zákon o službách informačnej spoločnosti reguluje voľný pohyb informačných služieb, transparentnosť podmienok poskytovateľov služieb online platforiem a ochranu poskytovateľov hostingových služieb pred zneužívaním v podobe šírenia teroristického obsahu online.³²

²⁸ Zákon o elektronických komunikáciách č. 2022/144.1. Dostupný na: <https://likumi.lv/ta/id/334345-elektronisko-sakaru-likums>

²⁹ The Odessa Journal: Latvia blocked number of websites for spreading Russian propaganda. Dostupné na: <https://odessa-journal.com/latvia-has-blocked-a-number-of-websites-for-spreading-russian-propaganda>

³⁰ RBC-UKRAINE: Latvia blocked number of websites for spreading Russian propaganda. Dostupné na: <https://newsukraine.rbc.ua/news/latvia-blocked-number-of-websites-for-spreading-1710803750.html>

³¹ Zákon o národnej bezpečnosti. Dostupný na: <https://likumi.lv/ta/id/14011-nacionalas-drosibas-likums>

³² BECID: The regulation of factchecking and disinformation in the baltic states. Dostupné na: https://edmo.eu/wp-content/uploads/2024/06/BECID-D3.4_report.pdf

Obmedzenie šírenia určitých mediálnych obsahov upravuje zákon o elektronických masmédiách. Čl. 21.5 tohto zákona stanovuje, že šírenie zahraničných audiovizuálnych mediálnych programov a audiovizuálnych služieb na požiadanie, môže byť zakázané. To môže nastať najmä v prípade, ak „štát jurisdikcie audiovizuálneho programu alebo audiovizuálnej služby na požiadanie podkopáva alebo ohrozuje územnú celistvosť, suverenitu alebo národnú nezávislosť inej krajiny“.

Po invázii Ruska na Ukrajinu bolo na tomto základe zastavené šírenie všetkých televíznych kanálov registrovaných v Rusku. Predtým Rada tiež cielene zakazovala konkrétne ruské televízne kanály za šírenie nepravdivých informácií, propagandy, nenávistných prejavov a iných nezákonných foriem obsahu.

Čl. 26 tohto zákona definuje obsah, ktorý nesmie byť vysielaný v elektronických médiách, vrátane pornografie, podnecovaniu k vojne, k zvrhnutiu štátnej moci, scén zdôrazňujúcich násilie, ktoré sú všeobecne považované za nevhodné. Medzi zakázaný patrí aj obsah, ktorý „ohrozuje verejné zdravie alebo môže vytvárať riziká jeho ohrozenia“. Obzvlášť dôležitým sa to stalo počas pandémie Covid-19, počas ktorej sa objavilo množstvo nepravdivých informácií.³³

V súvislosti s blokovaním hazardných webových stránok je **Inšpekcia pre dohľad nad lotériami a hazardnými hrami** zodpovedným orgánom za vydávanie a zverejňovanie zoznamu blokovaných hazardných hier v Lotyšsku.³⁴

Existuje aj iniciatíva venujúca sa boju proti šíreniu dezinformácií, ide o Re:Baltica, neziskovú organizáciu, ktorá produkuje investigatívnu žurnalistiku a overuje fakty v pobaltskom regióne so zameraním na dezinformácie. Od roku 2012 sa zameriava na analýzu dezinformácií pochádzajúcich z Ruska a na sledovanie trendov, zdrojov a superšíriteľov pred voľbami.³⁵

V roku 2022 Štátna kancelária Lotyšska vydala „Príručku proti dezinformáciám: Rozpoznaj a bojuj“, ktorá je primárne určená pre pracovníkov štátnych inštitúcií, ale má aj sekundárne publikum – občanov. Tento dokument ponúka informácie o hrozbách pre informačné prostredie, zdôrazňuje ruské propagandistické naratívy, poskytuje protiargumenty a tiež vysvetľuje, čo by mali ľudia robiť, ak sa stretnú s falošnými informáciami. Informuje tiež o štátnych inštitúciách zapojených do monitorovania informačného prostredia.³⁶

³³ Tamtiež

³⁴ Ververis, V: Blokovanie webových stránok v EÚ: Rušenie siete z pohľadu otvoreného internetu. Dostupné na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/poi3.367>

³⁵ BECID: Re:Baltica. Dostupné na: <https://becid.eu/partners/rebaltica/>

³⁶ BECID: The regulation of factchecking and disinformation in the baltic states. Dostupné na: https://edmo.eu/wp-content/uploads/2024/06/BECID-D3.4_report.pdf

3.3 Estónska republika

Podľa správy *Freedom on the Net 2023* si hneď po Islande Estónsko drží druhé miesto vo svete, pokiaľ ide o slobodu internetu, má digitálne vyspelú spoločnosť, zabezpečuje dostupnosť pripojenia k sieťam a poskytuje silnú ochranu práv užívateľom. Obmedzenie online obsahu a kanálov súvisí s prevenciou šírenia nepriateľskej propagandy a falošných informácií, ako aj so sankciami voči ruským mediálnym kanálom.³⁷ Jednou z prvých snáh krajiny v boji proti dezinformáciám bolo zahrnutie mediálnej gramotnosti do učebných osnov verejných škôl; napr. už žiaci 10. ročníka sú povinní zúčastniť sa 35-hodinového školenia „Médiá a vplyv“.³⁸

Článok 45 ústavy poskytuje každému právo voľne šíriť myšlienky, názory, presvedčenia a informácie slovom, tlačou, obrazom alebo inými prostriedkami. Toto právo môže byť obmedzené zákonom na ochranu verejného poriadku, verejnej morálky, práv a slobôd, zdravia, cti a dobrého mena iných. V Estónsku neexistuje cenzúra. Protiopatrenia proti hybridnej vojne a propagande zo strany nepriateľskej krajiny, sú čiastočne regulované dvoma zákonmi, a to:³⁹

- zákonom o mediálnych službách (ZMS): § 19 ods. 1 zakazuje poskytovateľovi mediálnych služieb podnecovanie nenávisti na základe pohlavia, rasového alebo etnického pôvodu, presvedčenia či náboženstva, alebo znevažovanie zákonného správania, alebo vyzývanie na porušovanie zákona. Za porušenie tohto ustanovenia môžu byť potrestané fyzické aj právnické osoby podľa čl. 57 ZMS. V prípade právnickej osoby je maximálna pokuta do výšky 32 000 eur. Na základe § 51 ods. 4 a 5 ZMS má **Technický dozorný úrad** právo vydať príkaz na ukončenie retransmisie príslušnej programovej služby za porušenie zákazu uvedeného v § 19 ods. 1. V prípade neplnenia príkazu môže Technický dozorný úrad uplatniť pokutu do výšky 15 000 eur; pri opakovanom neplnení je horná hranica pokuty až 30 000 eur.⁴⁰ V marci 2022 došlo k zmenám ZMS týkajúcich sa praktík overovania faktov a boja proti dezinformáciám. Konkrétne ide o povinnosti prevádzkovateľa platforiem na zdieľanie videí zakázať obsah podnecujúci nenávisť, násilie, diskrimináciu a porušovanie zákona alebo zobrazujúci detskú pornografiu a nariadiť okamžité odstránenie takéhoto obsahu. Aj keď priamo nesúvisia s overovaním faktov, tento právny rámec pomáha riešiť dezinformácie a škodlivý obsah na platformách na zdieľanie videí.⁴¹
- zákonom o národnej obrane § 20:
 - (6) Vláda, predseda vlády a minister zodpovedný za vnútornú bezpečnosť majú právo, až do konca vojnového stavu, zakázať komunikáciu údajov s určitým obsahom v médiách, ak ich

³⁷ E-Estonia: Fresh report: Internet Freedom remained protected in Estonia. Dostupné na: <https://e-estonia.com/new-report-internet-freedom-remained-protected-in-estonia/>

³⁸ EDMO: V.D.D: Report on main trends and legal developments at national level on disinformation and national policies during the electoral campaigns. Dostupné na: <https://edmo.eu/wp-content/uploads/2022/07/Policies-to-tackle-disinformation-in-EU-member-states-%E2%80%93-Part-II.pdf>

³⁹ ECPRD Request No. 3593 Legislative Countermeasures against Hybrid Warfare/Propaganda from a Hostile Country. Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/299535>

⁴⁰ Zákon o mediálnych službách. Dostupný na: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/511052015002/consolide>

⁴¹ BECID: The regulation of factchecking and disinformation in the baltic states. Dostupné na: <https://edmo.eu/wp-content/uploads/2024/06/BECID-D3.4. report.pdf>

zverejnenie môže predstavovať hrozbu pre vojenskú obranu štátu alebo inak ohroziť bezpečnosť štátu.

- (7) Vláda, predseda vlády a minister zodpovedný za vnútornú bezpečnosť môžu, až do konca vojnového stavu, pozastaviť poskytovanie mediálnych služieb a vydávanie periodika, ak existuje dôvodné podozrenie, že informácie prostredníctvom nich zverejnené môžu predstavovať hrozbu pre vojenskú obranu štátu alebo inak ohroziť bezpečnosť štátu.⁴²

Niektoré otázky súvisiace s bojom proti dezinformáciám obsahuje aj zákon o elektronických komunikáciách. V ustanovení § 87 ods. 1 ods. 9 tohto zákona musia poskytovatelia komunikačných služieb zabezpečiť verejný poriadok a národnú bezpečnosť pri poskytovaní komunikačných služieb.⁴³

Estónsky úrad pre ochranu spotrebiteľov a technickú reguláciu vydal príkazy adresované telekomunikačným spoločnostiam, aby blokovali prístup k určitým doménam a webovým stránkam používateľov internetových služieb v Estónsku. Blokovaných je 12 webových stránok: ntv.ru, ren.tv, 5-tv.ru, 78.ru, 1tv.com, lenta.ru, tass.ru, smotrim.ru, ontvtime.ru, tokshow.online, rus24.tv, rubaltic.ru. Dôvodom tohto príkazu je, že tieto webové stránky zverejňujú a tým aj šíria vojnovú propagandu, ospravedlňujú a podporujú zločiny agresie a podnecujú k nenávisti, čím predstavujú hrozbu pre verejný poriadok.⁴⁴

Vojnová propaganda je zakázaná podľa § 92 Trestného zákonníka. Akékoľvek podnecovanie k vojne alebo inému použitiu zbraní v rozpore so všeobecne uznávanými princípmi medzinárodného práva je trestné. Podnecovanie k nenávisti je tiež trestným činom podľa jeho § 151.⁴⁵

Dezinformácie v zdravotníctve upravuje § 12 ods. 6 zákona o verejnom zdravotníctve. Toto ustanovenie zakazuje právnickým aj fyzickým osobám šírenie myšlienok, názorov, presvedčení alebo akýchkoľvek iných informácií, ktoré spadajú pod všeobecný pojem „dezinformácie o zdraví“, ak by sa šírenie takýchto informácií mohlo považovať za nebezpečné, najmä pre ľudské zdravie.⁴⁶

V súvislosti s blokovaním hazardných webových stránok je **Daňový a colný úrad** zodpovedný za vydávanie a zverejňovanie zoznamu blokovaných hazardných webových stránok.⁴⁷

V Estónsku majú zavedený nezávislý blog Propastop, ktorý prevádzkujú dobrovoľníci. Tento blog je zameraný na očistenie Estónska od propagandy, nepravdivých informácií, mediálnych klamstiev a prispieva k bezpečnosti informačného priestoru.⁴⁸

⁴² Zákon o národnej obrane. Dostupný na: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/510072017008/consolide>

⁴³ Zákon o elektronických komunikáciách. Dostupný na: <https://www.riigiteataja.ee/akt/120122022010>

⁴⁴ ECPRD Request No. 5142 On curbing propaganda and disinformation. Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/723522>

⁴⁵ Trestný zákonník. Dostupný na: <https://www.riigiteataja.ee/akt/184411>

⁴⁶ Zákon o verejnom zdravotníctve. Dostupný na: <https://www.riigiteataja.ee/akt/RTerS>

⁴⁷ Ververis, V: Blokovanie webových stránok v EÚ: Rušenie siete z pohľadu otvoreného internetu. Dostupné na: [Website blocking in the European Union: Network interference from the perspective of Open Internet - Ververis - 2024 - Policy & Internet - Wiley Online Library](https://www.wiley.com/doi/10.1002/9781119811111.ch11)

⁴⁸ Propastop: Čo je propastop. Dostupné na: <https://www.propastop.org/eng/2017/03/06/what-is-propastop/>

4. Škandinávské štáty

4.1 Fínska republika

Fínsko bolo jedným z priekopníkov blokovania pirátskych webových stránok. V roku 2011 dostali poskytovatelia internetu príkaz zablokovať *The Pirate Bay* (populárnu stránku na zdieľanie súborov). Na základe žiadosti **IFPI Finland** (národné obchodné združenie zastupujúce 21 nahrávacích spoločností vo Fínsku) vydal helsinský okresný súd v októbri 2011 súdny príkaz proti poskytovateľovi internetových služieb Elisa, ktorý mu nariadil zablokovať prístup svojich používateľov do Pirate Bay. Teda v podstate, aby zaviedla blokovanie DNS/IP a tak zabránila svojim používateľom v prístupe na webovú stránku.⁴⁹ Fínsky autorský zákon č. 404/1961 v § 60c, na základe ktorého bol vydaný príkaz na blokovanie v prípade Elisa, stanovuje, že súd môže vydať „príkaz na prerušenie“ a nariadiť aj sprostredkovateľovi, aby zastavil „sprístupňovanie materiálov porušujúcich autorské práva,“ ak sú splnené požiadavky stanovené v tomto ustanovení.⁵⁰

Vo Fínsku existuje niekoľko zákonov, ktoré prispievajú k riešeniu problematiky boja s dezinformáciami. Niektoré formy dezinformácií, napr. ohováranie a podnecovanie nenávisťi proti etnickým skupinám, sú vo fínskom právnom poriadku definované ako trestné činy.

V súvislosti s blokovaním prístupu k informáciám existuje vo Fínsku zákon o elektronických komunikačných službách č. 917/2014, ktorý v § 185 hovorí o tom, že „Okresný súd môže na žiadosť prokurátora, vedúceho vyšetrovateľa alebo osoby, ktorej práva sú dotknuté, uložiť poskytovateľovi služby digitálneho obsahu pod hrozbou pokuty, aby zabránil prístupu k údajom, ak je zrejmé, že ich sprístupňovanie môže byť posúdené ako trestný čin“. Poskytovateľ služby a tvorca musí mať zachovanú možnosť vyjadriť sa. Príkaz môže byť vydaný len v prípade, ak sa zistí, že prínos zablokovania je významne väčší ako obmedzenie slobody prejavu a ďalších základných práv užívateľov služby a zároveň príkaz nie je pre poskytovateľa považovaný za neprijateľný.⁵¹

Vláda 23. mája 2024 predložila parlamentu návrh na národnú implementáciu smernice o kybernetickej bezpečnosti (NIS 2). Navrhuje novelizovať zákon o kybernetickej bezpečnosti, zákon o správe informácií verejnej správy, zákon o elektronických komunikačných službách, zákon o bezpečnostných opatreniach a ďalšie. V zákone o elektronických komunikačných službách sa navrhuje doplniť do ustanovenia § 167 nový pododdiel 2, podľa ktorého by **Dopravný a komunikačný úrad** mohol zablokovať registráciu domény do registra domén, ak by mal podozrenie, že údaje sú neúplné alebo nesprávne. Úrad by však najprv musel vyzvať registrátora domény, aby v primeranej lehote overil správnosť údajov. Ak by sa predpokladalo, že informácie

⁴⁹ TELFA: Blockingwebsites: a Finnish view. Dostupné na: <https://www.telfa.law/blocking-websites-a-finnish-view/>

⁵⁰ Autorský zákon č. 404/1961. Dostupný na: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

⁵¹ Zákon o elektronických komunikačných službách č. 917/2014. Dostupný na: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140917>

sú neúplné alebo nesprávne a registrátor domén by na výzvu na overenie správnosti informácií nereagoval, informácie by sa do registra nezapísali.⁵² Zákon má byť účinný od 18.10.2024.⁵³ Dezinformácie sa nepovažujú za veľkú hrozbu pre fínsku spoločnosť. Hlavnými dôvodmi sú relatívne vysoká kvalita fínskeho vzdelávacieho systému, dlhá tradícia mediálnej gramotnosti a inštitucionálna dôvera medzi obyvateľstvom. Podľa správy CNN z roku 2019 pri výskume mediálnej gramotnosti sa Fínsko umiestnilo na prvom mieste z 35 krajín Európy v štúdií merajúcej odolnosť voči fenoménu polopravdy.⁵⁴ Fínsko sa snaží podporovať spoluprácu s ostatnými členskými štátmi EÚ, pretože spoločné hrozby sa môžu účinnejšie riešiť prostredníctvom koordinovanej reakcie na úrovni EÚ. Protiopatrenia proti dezinformáciám sú vo Fínsku teda postavené na vzdelávaní a mediálnej gramotnosti, a tým aj rozvíjaní kritického myslenia občanov. Čo sa týka národných opatrení, **Rada pre masmédiá** (CMM) zdôrazňuje význam samoregulácie. Dôležitým prístupom v boji proti dezinformáciám je spolupráca medzi vládou a mediálnymi spoločnosťami. Výhoda Fínska spočíva vo vysokej dôvere verejnosti v inštitúcie a médiá.

4.2 Nórske kráľovstvo

Nórsko sa rozhodlo neblokovať ruské mediálne kanály, čo odôvodňuje tým, že nie je prekročený prah na obmedzenie slobody prejavu a ruské médiá nepredstavujú hrozbu pre základné spoločenské funkcie, keďže nórska spoločnosť je schopná ruskému vplyvu odolať.

Dôležitosť plurality médií v boji proti falošným správam bola dôkladne prediskutovaná v Stortingu (parlament) a je okrem iného spomenutá v dokumente „Nórska mediálna rozmanitosť – Posilnená mediálna politika pre občanov“ (NOU z 7.3.2017). Výbor však nenavrhuje žiadne konkrétne opatrenia zamerané priamo na šírenie falošných správ alebo trestných činov z nenávisti, ani nepožaduje, aby sociálne médiá odstránili takéto správy. Na druhej strane výbor navrhuje rôzne ekonomické opatrenia na zabezpečenie zvýšenej mediálnej rôznorodosti, čo nepriamo tiež pomôže predchádzať falošným správam a trestným činom z nenávisti.⁵⁵

Podľa § 185 Trestného zákona „ten, kto úmyselne alebo nedbanlivo uverejní diskriminačné alebo nenávistné vyhlásenie, potrestá sa pokutou alebo odňatím slobody do 3 rokov“.⁵⁶

Okrem trestného zákona aj ďalšie právne predpisy upravujú reguláciu dezinformácií nepriamo.

Zákon o elektronických komunikáciách umožňuje zásahy proti šíreniu nezákonného a škodlivého obsahu online, vrátane dezinformácií, ktoré môžu ohrozovať verejnosť alebo národnú bezpečnosť. Podľa § 10 zákona môže orgán (kráľ, ministerstvo a Nórsky úrad pošty a telekomunikácií) vydať

⁵² Návrh parlamentu, HE 57/2024 vp. Dostupný na:

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_57+2024.aspx

⁵³ Kaihovaara, A.: Smernica NIS2 čo a pre koho? Dostupné na: <https://csit.fi/2024/05/03/nis2-direktiivi-mita-ja-kenelle/>

⁵⁴ Mackintosh, E., CNN: Fínsko vyhráva vojnu s falošnými informáciami, to čo sa naučil, môže byť pre západnú demokraciu kľúčové: Dostupné na: <https://edition.cnn.com/interactive/2019/05/europe/finland-fake-news-intl/>

⁵⁵ Reggeringen. Nórska mediálna rozmanitosť – Posilnená mediálna politika pre občanov.

Dostupné na: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-7/id2541723/?ch=1>

⁵⁶ Trestný zákon. Dostupný na: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_2-5#KAPITTEL_2-5

príkaz na nápravu alebo zastavenie protiprávneho stavu a tiež môže uložiť pokutu. Úrad môže zablokovať elektronické komunikačné siete a služby a zastaviť používanie rádiových a koncových zariadení... ak neboli splnené príkazy, alebo ak pokračuje prevádzka alebo používanie, ktoré môžu spôsobiť vážne ohrozenie bezpečnosti života alebo zdravia.⁵⁷

Vláda predložila 12.4.2024 návrhy nového zákona o elektronických komunikáciách, keďže súčasný zákon z roku 2003 zodpovedal dobe (internet mala len polovica populácie a smartfóny boli takmer nedostupné). Ide o opatrenia pre nový digitálny každodenný život s vysokou bezpečnosťou a dobrými rámcovými podmienkami pre podnikateľský svet. Prvýkrát budú dátové centra regulované, tzn. vláda zavedie registračnú povinnosť zverejňovať, kto za dátovým centrom stojí, kontaktnú osobu centra a aké služby ponúka. V novom návrhu zákona sa sprísňuje požiadavka na súhlas s cookies a posilňujú sa práva spotrebiteľov. Ďalej vláda zabezpečí širokopásmové pripojenie pre všetkých v celej krajine.⁵⁸ Novým zákonom chcú posilniť bezpečnosť elektronických komunikačných služieb a sietí, keďže závislosť spoločnosti od elektronickej komunikácie rastie a stáva sa čoraz kritickejšou.

Pomerne novým zákonom z decembra 2023 je zákon o digitálnej bezpečnosti, ktorý má prispieť k zaisteniu základných požiadaviek na digitálnu bezpečnosť v podnikoch tým, že predchádza, odhaľuje a odvracia nežiaduce udalosti v sieťových a informačných systémoch určených na poskytovanie digitálnych služieb. Zaujímavým ustanovením je § 15 (príkaz na opravu), na základe ktorého môže dozorný orgán v prípade porušenia nariadiť poskytovateľom, aby vykonali nápravu. Pri vydávaní príkazu musí byť stanovená lehota na jeho splnenie.⁵⁹

Nórsky parlament prijal v marci 2024 novelu zákona o hazardných hrách. Tá umožňuje Regulačnému úradu nariadiť poskytovateľom internetových služieb blokovanie prístupu k nelicencovaným webovým stránkam s hazardnými hrami, o ktorých sa predpokladá, že sú zacielené na miestny trh. Schválená novela mu tiež dáva právomoc ukladať finančné pokuty poskytovateľom internetových služieb, ktorí neuplatnia príkaz na blokovanie DNS (systém, ktorý prekladá ľudsky čitateľné názvy domén, napr. www.example.com) na IP adresy (napr. 192.0.2.1) použiteľné v počítačových sieťach.⁶⁰

Čo sa týka ďalších iniciatív, na overovanie faktov vo verejných diskusiách existuje nezávislá nezisková organizácia *Faktisk.no*. Skúma základy aktuálnych tvrdení ovplyvňujúcich vnímanie reality. Prostredníctvom budovania vedomostí a výmeny odborných skúseností chce Faktisk.no zvyšovať povedomie o zdrojoch informácií a kritickom myslení pri využívaní médií a tiež mediálnu gramotnosť.⁶¹ Nedávny prieskum nórskeho Mediálneho úradu z 11.6.2024 ukázal, že až

⁵⁷ Zákon o elektronických komunikáciách. Dostupný na: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-07-04-83>

⁵⁸ Reggeringen: Posilňuje bezpečnosť a práva spotrebiteľov v novom zákone o elektronickej komunikácii. Dostupné na: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/styrker-sikkerhet-og-forbrukerrettigheter-i-ny-ekomlov/id3033939/>

⁵⁹ Zákon o digitálnej bezpečnosti. Dostupný na: <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2023-12-20-108>

⁶⁰ Gaming intelligence: Norway approves DNS blocking of gaming domains: Dostupné na: <https://www.gamingintelligence.com/legal/legislation/190603-norway-approves-dns-blocking-of-gaming-domains/>

⁶¹ BBC: Faktisk.no: nórska priekopnícka organizácia na kontrolu faktov. Dostupné na: <https://www.bbc.com/beyondfakenews/trusted-news-initiative/faktisk-no-norways-pioneering-fact-checking-organisation>

80 % Nórov sa obáva o spoľahlivosť médií a dôveru v spoločnosť. Až 8 z 10 Nórov je znepokojených šírením nepravdivých informácií.⁶² Výsledky prieskumu podčiarkujú potrebu zvýšeného úsilia v boji proti dezinformáciám a posilnenia digitálnej odolnosti spoločnosti.

4.3 Dánske kráľovstvo

Dánsko doposiaľ nebolo nejako vážne zasiahnuté dezinformáciami, až na útoky ruských médií šíriacich informáciu, že v Dánsku sa nachádzajú zvieracie verejné domy, dezinformácie týkajúce sa COVID-19, či zavádzajúce informácie o rusko-ukrajinskej vojne. Dáni dbajú na to, aby boli na takúto hrozbu pripravení už napr. výučbou na základných školách, kde učia deti kriticky myslieť.⁶³ Úrady prebrali i niektoré materiály o mediálnej gramotnosti zo Švédska. Vláda distribuuje brožúry s tipmi, ako sa vyhnúť dezinformáciám.⁶⁴

Cenzúru zakazuje ústava v § 77: „Každý môže slobodne zverejniť svoje myšlienky tlačou, písmom a prejavom s výhradou, že sa bude zodpovedať pred súdom. Cenzúra a iné preventívne opatrenia sa už nikdy nebudú zavádzať.“⁶⁵

Boj proti dezinformáciám je nepriamo súčasťou niektorých ustanovení Trestného zákona, napr. § 226b zakazujúceho šírenie vyhlásení alebo iných prejavov, ktoré sú diskriminačné alebo šíria nenávisť voči skupinám na základe rasy, náboženstva, sexuálnej orientácie či národného pôvodu. Tiež napr. § 267 sa zaoberá ohováraním a šírením nepravdivých informácií, ktoré môžu poškodiť povesť jednotlivca.⁶⁶

Mediálny zákon sa zaoberá reguláciou médií a obsahuje niekoľko ustanovení, ktoré sa týkajú kvality informácií a zodpovednosti médií, čo má nepriamy dopad aj na boj proti dezinformáciám.⁶⁷

Podporovať sieťovú a informačnú bezpečnosť v spoločnosti má za úlohu zákon o bezpečnosti sietí a služieb. **Centrum pre kybernetickú bezpečnosť** pomáha úradom a firmám pripraviť sa na hrozby, ktoré prináša digitalizácia. V § 3 ods. 1 a ods. 3 tohto zákona uvádza, že Centrum stanovuje pravidlá o minimálnych požiadavkách na bezpečnosť v sieťach a službách pre poskytovateľov verejne dostupných elektronických komunikačných sietí a služieb. Poskytovateľom môže nariadiť, aby pri identifikácii závažnej hrozby prijali konkrétne opatrenia potrebné na nápravu bezpečnostného incidentu alebo na zabránenie jeho vzniku.⁶⁸

⁶² The Norwegian American: Rastúce obavy z dezinformácií. Dostupné na: <https://www.norwegianamerican.com/misinformation/>

⁶³ EU vs Disinfo: Dánska obrana proti dezinformáciám. Dostupné na: <https://euvsdisinfo.eu/denmarks-defence-against-disinformation/>

⁶⁴ Poynter: Sprievodca proti dezinformačným akciám po celom svete. Dostupné na: <https://www.poynter.org/ifcn/anti-misinformation-actions/>

⁶⁵ Dánska ústava. Dostupná na: <https://web.archive.org/web/20100613072624/http://legislationline.org/download/action/download/id/1587/file/c57ee1ef8edd6198a252e187fd2.htm/preview> a <https://www.thedanishparliament.dk/en/democracy/the-constitutional-act>

⁶⁶ Trestný zákon. Dostupný na: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2021/1851>

⁶⁷ Mediálny zákon. Dostupný na: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2014/914>

⁶⁸ Zákon o bezpečnosti sietí a služieb. Dostupný na: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2021/153>

Ustanovenie § 6 zákona č. 713/2014 o Centre pre kybernetickú bezpečnosť sa uvádza: „Na základe dohody s úradom alebo spoločnosťou pripojenou k službe bezpečnosti siete Centra pre kybernetickú bezpečnosť, môže služba kybernetickej bezpečnosti pri oprávnenom podozrení na bezpečnostný incident bez súdneho príkazu blokovať, meniť alebo presmerovať prevádzkové údaje a dátové pakety pochádzajúce zo sietí daného orgánu alebo podniku s cieľom udržať vysokú úroveň informačnej bezpečnosti v spoločnosti. V prípade zisteného bezpečnostného incidentu môže služba kybernetickej bezpečnosti po dohode s pripojeným orgánom alebo podnikom vymazať statické údaje, ktoré spôsobili bezpečnostný incident.“⁶⁹

Novinkou v Dánsku je zákon o presadzovaní nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o vnútornom trhu digitálnych služieb (známy aj ako DSA t.j. Digital Services Act), ktorý prijal parlament v decembri 2023.⁷⁰ Tento zákon slúži v Dánsku na implementáciu a presadzovanie európskych pravidiel a noriem týkajúcich sa digitálnych služieb, na reguláciu digitálnej sféry a ochranu spotrebiteľov online.

V Dánsku existujú tri rôzne kategórie blokových zoznamov:

- a. kategória hier obsahuje webové stránky s hazardnými hrami;
- b. kategória zdravia s lekáorskými a zdravotníckymi webovými stránkami;
- c. kategória duševného vlastníctva s webovými stránkami súvisiacimi s porušovaním autorských práv.

Blokované stránky z vyššie uvedených kategórií sú na základe súdnych príkazov.⁷¹ V prípade hazardných hier, ak Dánsky úrad pre hazardné hry požiada o zablokovanie nelegálnej ponuky alebo hry a poskytovateľ nevykoná nápravu, úrad požiada okresný súd o zablokovanie nelegálnych stránok.⁷²

4.4 Švédske kráľovstvo

Švédsko v posledných rokoch čelilo dezinformáciám a propagande od medzinárodných aktérov, ako je Rusko, ale aj od neštátnych aktérov v podobe kampane LVU týkajúcej sa sociálnych služieb. Švédsko zaviedlo dve veľmi odlišné stratégie na boj proti týmto dvom dezinformačným kampaniam. V prípade ruskej propagandy bol vypracovaný návrh zákona, ktorý umožňuje zásah do vysielania televízie, rádia a teletextu, čo možno považovať za *blokovaciu stratégiu*, zatiaľ čo opatrenia na zamedzenie kampane LVU boli zamerané na konfrontáciu hroziacich naratívov správnymi informáciami, čo možno klasifikovať ako *konfrontačnú stratégiu*.

⁶⁹ Zákona o Centre pre kybernetickú bezpečnosť. Dostupný na: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2019/836>

⁷⁰ DLA PIPER: Digital Services Act Tracker. Dostupné na: <https://www.dlapiper.com/en/insights/publications/2024/02/digital-services-act-tracker> a tiež Zákon o presadzovaní nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o vnútornom trhu digitálnych služieb. Dostupný na: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2023/1765>

⁷¹ Ververis, V: Blokovanie webových stránok v EÚ: Rušenie siete z pohľadu otvoreného internetu. Dostupné na: [Website blocking in the European Union: Network interference from the perspective of Open Internet - Ververis - 2024 - Policy & Internet - Wiley Online Library](https://www.wiley.com/doi/10.1002/9781119888888.ch10)

⁷² Spollemyndigheden: Danish gambling authority blocks 49 illegal websites. Dostupné na: <https://www.spillemyndigheden.dk/en/news/danish-gambling-authority-blocks-49-illegal-websites>

Kapitola 18 par. 3 zákona o rozhlase a televízii v § 3 stanovuje, že „povolenie na vysielanie miestneho rozhlasu môže byť odobraté aj vtedy, ak súd zistí, že program obsahoval porušenie slobody prejavu, ktoré zahŕňa závažné zneužitie slobody prejavu“. O odňatí povolenia rozhoduje súd, ktorý o porušení slobody prejavu rozhodol.

V rozhodnutí o odňatí licencie na vysielanie miestneho rozhlasu možno určiť lehotu najviac 1 rok, počas ktorej držiteľ licencie novú licenciu nezíska. V prípadoch uvedených v zákone môže tento súd rozhodnúť, že držiteľ povolenia nezíska nové povolenie počas 1 roka alebo, ak na to existujú výnimočné dôvody, počas 5 rokov. To platí aj vtedy, ak osoba, ktorá mala licenciu v čase spáchania trestného činu proti slobode prejavu, nemá v čase vydania rozsudku povolenie na vysielanie miestneho rozhlasu. Súd môže rozhodnúť, že rozhodnutie bude platiť aj pred nadobudnutím právoplatnosti rozsudku.⁷³

Švédka legislatíva neobsahuje žiadne konkrétne ustanovenia, ktoré by zaväzovali poskytovateľov internetových služieb blokovat' svojim zákazníkom prístup na internetové stránky s nelegálnym obsahom. Existuje však dobrovoľná dohoda medzi švédskou políciou a niekoľkými poskytovateľmi internetových služieb, podľa ktorej poskytovatelia blokujú internetové stránky obsahujúce detskú pornografiu. Čl. 53b zákona o autorských právach k literárnym a umeleckým dielam obsahuje všeobecné ustanovenie, ktoré umožňuje súdu nariadiť komukoľvek, kto prispieva k porušovaniu autorských práv, aby s týmto konaním prestal.⁷⁴

Švédsko má niekoľko právnych predpisov týkajúcich sa boja proti dezinformáciám, napr.:

- zákon o elektronických komunikáciách⁷⁵ je základným právnym predpisom pre reguláciu telekomunikačných a internetových služieb v krajine, ktorého cieľom je zabezpečiť dostupnosť, kvalitu, bezpečnosť a súkromie elektronických komunikačných služieb, a zároveň podporovať inováciu a konkurenciu na trhu. Tento zákon je kľúčový pre rozvoj digitálnej spoločnosti a je neustále aktualizovaný, aby reflektoval nové technologické a spoločenské výzvy.
- čo sa týka slobody prejavu, je zakotvená jednak v Ústave a tiež v dvoch samostatných zákonoch – v zákone o slobode tlače⁷⁶ a zákone o slobode prejavu.⁷⁷ Tieto zákony garantujú vysoký stupeň slobody prejavu a slobodu médií, ale aj zodpovednosť za šírenie nepravdivých informácií, ktoré môžu ohroziť verejný poriadok alebo národnú bezpečnosť.

⁷³ Zákon o rozhlase a televízii (2010:696). Dostupný na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/radio-och-tv-lag-2010696_sfs-2010-696/#K18

⁷⁴ ECPRD Request No. 1129 Legal Options for the blocking of access to certain web content by internet providers. Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/68484>

⁷⁵ Zákon o elektronických komunikáciách. Dostupný na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003389-om-elektronisk-kommunikation_sfs-2003-389/#K7

⁷⁶ Zákon o slobode tlače. Dostupný na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/tryckfrihetsforordning-1949105_sfs-1949-105/

⁷⁷ Zákon o slobode prejavu. Dostupný na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/ytrandefrihetsgrundlag-19911469_sfs-1991-1469/

Švédsko kriminalizovalo niekoľko činov, ktoré súvisia so šírením propagandy. Tieto zákony konkrétne nespomínajú šírenie prostredníctvom internetu alebo mobilných aplikácií, ale ani nevylučujú. Napríklad podľa Trestného zákona je trestným činom (högmålsbrott, druh vlastizrady) „zámerné ovplyvňovať verejnú mienku alebo obmedzovať slobodu politickej organizácie, odborového zväzu alebo obchodného združenia, a tým ohrozovať slobodu prejavu a združovania“ prostredníctvom použitia sily, nátlaku alebo trestných hrozieb (kapitola 18, § 5). Prijímanie odmien od zahraničných zdrojov na šírenie propagandy vo Švédsku je tiež trestným činom, rovnako ako šírenie informácií, ktoré by mohli byť nebezpečné pre národnú bezpečnosť Švédska. (kapitola 19, § 13 a § 5).⁷⁸ Hoci je zverejňovanie určitých informácií ako bolo vyššie uvedené, kriminalizované, neexistuje žiadna legislatíva, ktorá by umožňovala štátu blokovat mediálny obsah, pretože je hrozbou pre národnú bezpečnosť. Švédsko zaujalo postoj, že „zločiny by sa mali trestne stíhať, nie skrývať.“ Umožňuje však „súkromným osobám, školám, firmám alebo iným organizáciám“ používať filtre na zabránenie prístupu k „nevhodnému materiálu“ (ako napríklad k pornografickému materiálu) online.⁷⁹

Jedným z vládnych opatrení bolo založenie Úradu pre psychologickú obranu. Tento úrad bol založený v roku 2022 s cieľom posilniť schopnosť obyvateľstva odhaliť a odolávať škodlivým kampaniam a dezinformáciám. Vykonáva štúdie a šíri povedomie o dezinformáciách, informačných operáciách a o tom, ako sa stať lepšie informovaným občanom. Jeho poslaním je identifikovať, predchádzať a bojovať proti zahraničným škodlivým informačným aktivitám ako aj dezinformáciám.⁸⁰

Švédsko má veľmi malú komunitu overovateľov faktov a aktívnych bojovníkov proti dezinformáciám. Je to preto, že švédska verejnosť je všeobecne dosť mediálne gramotná a zachováva si určitý skeptický prístup k silným vyhláseniam na internete. Vo Švédsku existujú:

- Källkritikbyran – novinárska iniciatíva zameraná na pomoc ľuďom, aby sa stali sebavedomými a informovanými používateľmi internetu, ktorá systematicky prehodnocuje tvrdenia na internete.
- Faktjaouren-Fojo – projekt, ktorý sleduje a informuje o výskume a vývoji metód, nástrojov a modelov pre overovanie faktov a riešenie nepresností online.⁸¹

⁷⁸ Trestný zákon: Dostupný na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700/#K19

⁷⁹ Švédsko: Vládne reakcie na dezinformácie na platformách sociálnych médií: Dostupné na: <https://maint.loc.gov/law/help/social-media-disinformation/sweden.php>

⁸⁰ Úrad pre psychologickú obranu. Dostupný na: <https://www.mpf.se/>

⁸¹ Disinformation Landscape in Sweden: Dostupné na: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/05/Sweden_DisinfoFactsheet.pdf

5. Ďalšie štáty

5.1 Poľská republika

Popri antimigračných a proti-covidových informáciách bolo práve vypuknutie vojny na Ukrajine významnou témou v online priestore. Kvôli geografickej blízkosti konfliktu vyvolala táto téma silné emócie. Okamžite sa začali po sociálnych médiách šíriť naratívy o zinscenovanom konflikte alebo také, ktoré ospravedlňovali útok na Ukrajinu. Zistilo sa, že účty, ktoré doteraz šíрили dezinformácie v súvislosti s pandémiou COVID-19, mali veľký podiel na šírení konšpiračných teórií a falošných informácií o Ukrajine. Ako uviedla stránka *FakeNews.pl* vo svojej správe z marca 2021, „antivakcinačné/anticovidové“ naratívy boli silno spojené s centrami vplyvu Kremľa. Vyššie uvedený fenomén potvrdila kvantitatívna analýza IBIMS, správa špecialistov z Poľsko-Japonskej akadémie informačných technológií, tiež štúdia *FakeNews.pl* alebo aj publikácia NASK a Poľskej tlačovej agentúry. Poľská spoločnosť však prejavila vysokú odolnosť voči ruskej propagande.⁸²

Ústava v čl. 54 ods.1 „chráni právo na vyjadrovanie názorov“. Čl. 61 ods.1 Ústavy zabezpečuje právo občanov na získavanie informácií o činnostiach orgánov verejnej moci a osôb vykonávajúcich verejné funkcie, ako aj o organizačných jednotkách v oblasti, v ktorej vykonávajú povinnosti orgánov verejnej moci a spravujú obecný alebo štátny majetok.⁸³

Základným právnym aktom, ktorý upravuje prevádzkovanie audiovizuálnych mediálnych služieb a zvukových programov je zákon o rozhlasovom a televíznom vysielaní. Na rádio a televíziu dohliada Národná vysielacia rada. Rada môže v prípade dezinformácií ukladať finančné sankcie vysielateľom (čl. 53e).⁸⁴

K obmedzeniu prístupu na internet môže dôjsť len vo výnimočných situáciách. Právnym základom na blokovanie môžu byť články 178 a 180 ods. 1 zákona o telekomunikáciách. Podľa § 178 tohto zákona v prípade osobitného ohrozenia môže predseda Úradu elektronických komunikácií rozhodnutím uložiť telekomunikačným podnikateľom povinnosti týkajúce sa: obmedzenia určitých verejne dostupných telekomunikačných služieb; obmedzenia rozsahu alebo oblasti prevádzky telekomunikačných sietí a telekomunikačných zariadení, používanie rádiových zariadení. Na druhej strane podľa § 180 ods. 1 je telekomunikačný podnik povinný na žiadosť oprávnených osôb bezodkladne zablokovať telekomunikačné spojenia alebo prenosy informácií, ak tieto spojenia môžu ohroziť obranu, bezpečnosť štátu a verejnú bezpečnosť.⁸⁵

⁸² Desinformation landscape in Poland. Dostupné na: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/12/20231203_PL_DisinfoFS.pdf

⁸³ ECPRD Request No. 4953 Fighting against false information (disinformation). Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/673557>

⁸⁴ Zákon o rozhlasovom a televíznom vysielaní. Dostupný na:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19930070034/U/D19930034Lj.pdf>

⁸⁵ ECPRD Request No. 5142 On curbing propaganda and disinformation. Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/723522>; tiež pozri:

Zákon o telekomunikáciách. Dostupný na: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20041711800>

V roku 2014 Poľsko ratifikovalo *Dodatkový protokol k Dohovoru o počítačovej kriminalite* týkajúci sa kriminalizácie činov rasistického a xenofóbneho charakteru páchaných prostredníctvom počítačových systémov. Týmto dokumentom sa posilňuje schopnosť krajiny riešiť moderné formy počítačovej kriminality, najmä tie, ktoré sú spojené s nenávisťnými prejavmi a rasizmom. Prispieva tiež k vytvoreniu bezpečnejšieho a spravodlivejšieho digitálneho prostredia. Problematika je upravená Trestným zákonom. Osoba, ktorá pácha hanobenie, pohrdanie, podnecovanie k nenávisti, hrozby z rôznych motívov, podlieha trestu podľa článkov 256 a 257 Trestného zákonníka.⁸⁶

Vo februári 2021 pripravilo ministerstvo spravodlivosti návrh zákona o ochrane slobody prejavu na internetových sociálnych sieťach, tzv. „anticenzúrný zákon“. Návrh zákona: 1.) Zavádza nové povinnosti pre online platformy vo vzťahu k politikám moderovania obsahu a ich presadzovaniu, vrátane požiadavky umožniť používateľom podať sťažnosť, že bol odstránený legálny obsah alebo že je na platforme prístupný nelegálny obsah. 2.) zriaďuje nový verejný orgán, Radu pre slobodu prejavu, ktorá bude môcť prerokúvať odvolania od používateľov nespokojných s výsledkom konania a bude mať právomoc nariadiť obnovenie obsahu, ktorý nebol nelegálny. Návrh zákona tiež obsahuje ustanovenia stanovujúce administratívne sankcie za neplnenie jeho požiadaviek. V tomto zákone bola definovaný dezinformácia ako „*nepravdivé alebo zavádzajúce informácie, vytvorené, prezentované a šírené s cieľom zisku alebo v rozpore s verejným záujmom*“.⁸⁷ Zákon sa momentálne zastavil vo vládnom procese schvaľovania.⁸⁸

Vláda súčasne pracuje na ďalšom legislatívnom predpise, ktorý obsahuje riešenie zamerané na vykonávanie kontroly nad online obsahom. Navrhovaná novela zákona o národnom systéme kybernetickej bezpečnosti je zameraná na posilnenie poľskej kybernetickej bezpečnosti, okrem iného vylúčením určitých zariadení a blokovaním prístupu k určitým IP adresám. Zdá sa, že ide o typické opatrenie na boj proti hrozbám kybernetickej bezpečnosti, existujú však dve ustanovenia, ktoré vyvolali búrlivú diskusiu. 1.) Minister môže vydať bezpečnostný príkaz až na dva roky. 2.) takýto bezpečnostný príkaz je okamžite vykonateľný bez ohľadu na akékoľvek odvolania proti rozhodnutiu. Adresát rozhodnutia môže podať odvolanie na správny súd, ale vzhľadom na dĺžku súdneho konania môže prípadná náprava prísť veľmi neskoro. Napokon, mnohí komentátori uvádzajú, že odmietnutie prístupu k určitým častiam internetu môže byť nadmerné a neprimerané v porovnaní s cieľom, ktorý sa snaží zákon dosiahnuť.⁸⁹

⁸⁶ ECPRD Request No. 5679 Criminal procedures for offences relating to acts of a racist and xenophobic nature committed through computer systems. Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/898320>

⁸⁷ Medium: Poland: draft law on the protection of freedom of speech on online social networking sites. Dostupné na: <https://richard-wingfield.medium.com/poland-draft-law-on-the-protection-of-freedom-of-speech-on-online-social-networking-sites-ce8815d3f85c>

⁸⁸ Prawo.pl: Szeffowie MS bronią narodowców, rząd blokuje ich ustawę o „wolności słowa“: Dostupné na: <https://www.prawo.pl/prawo/ustawa-o-wolnosci-slowa-blokowana-przez-rzad,519686.html>

⁸⁹ Cybersecurity: Polish government to pass law that will allow it more control over the Internet content and legitimize blocking access to certain websites. Dostupné na: <https://www.ccelegalblog.com/2021/02/polish-government-to-pass-law-that-will-allow-it-more-control-over-the-internet-content-and-legitimize-blocking-access-to-certain-websites/>

Novinkou z júna 2024 je spolupráca USA a Poľska s cieľom pomôcť Ukrajine čeliť ruským dezinformáciám a odhaliť dezinformačné kampane na globálne oslabenie podpory Ukrajine.⁹⁰

V Poľsku existuje niekoľko organizácií a iniciatív na boj s dezinformáciami, napr.:

- Demagog: prvá a najväčšia organizácia na kontrolu faktov v Poľsku, overujúca množstvo tém v oblasti dezinformácií, od pandémie COVID-19 až po vojnu na Ukrajine. Druhou najväčšou organizáciou je “Counteracting Disinformation” – FakeNews.pl.
- NASK: výskumná a vývojová organizácia a prevádzkovateľ dátových sietí, ktorý vedie projekty proti dezinformáciám a monitoruje bezpečnosť poľskej počítačovej siete.⁹¹

5.2 Rumunsko

Podobne ako v iných štátoch aj v Rumunsku sú platformy sociálnych médií súčasťou mediálneho prostredia, v ktorom sa šíri dezinformačný obsah. Väčšina Rumunov má silne negatívne pocity voči Rusku. Takmer dve tretiny obyvateľstva vnímajú Rusko ako najväčšiu hrozbu pre bezpečnosť Rumunska a ako najväčšieho šíriteľa dezinformácií.⁹²

V Rumunsku je právny rámec týkajúci sa boja proti nepravdivým informáciám upravený v nasledujúcich právnych predpisoch:

V ústave, podľa ktorej sú verejné a súkromné masmédiá povinné zabezpečiť správne informovanie verejnosti. Ústava uznáva ako nedotknuteľné právo na slobodné vyjadrenie „*myšlienok, názorov alebo presvedčení a slobodu tvorby akéhokoľvek druhu, či už slovom, písmom, obrazom, zvukom alebo inými prostriedkami komunikácie na verejnosti*“ (čl. 30).⁹³

V oblasti zvukového a obrazového vysielania existuje audiovizuálny zákon č. 504/2002. Jeho čl. 3 uvádza: (1) Vysielaním a retransmisiou programových služieb sa dosahuje a zabezpečuje politická spoločenská pluralita, kultúrna, jazyková a náboženská rozmanitosť, informovanosť, vzdelávanie verejnosti, pri rešpektovaní základných ľudských práv a slobôd. (2) Všetci poskytovatelia audiovizuálnych mediálnych služieb majú zabezpečiť, aby bola verejnosť objektívne informovaná presnou prezentáciou faktov a udalostí a aby podporovali slobodné vytváranie názorov.⁹⁴

Ďalším právnym aktom je Kódex regulácie audiovizuálneho obsahu, ktorý v čl. 47 uvádza:

⁹⁰ Apnews: USA a Poľsko spúšťajú centrum na boj proti dezinformáciám Kremľa o vojne na Ukrajine. Dostupný na: <https://apnews.com/article/poland-us-ukraine-disinformation-war-1da53518252ce6a123f2fcf2cade6bd2>

⁹¹ Disinformation landscape in Poland. Dostupné na: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/12/20231203_PL_DisinfoFS.pdf

⁹² NED: Anti-Western narratives in Romania. Dostupné na: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2022-02/Anti-Western-Narratives-in-Romania.pdf>

⁹³ Rumunská ústava. Dostupná na: <https://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339>

⁹⁴ Audiovizuálny zákon. Dostupný na: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/37503>

- 1) je zakázané šíriť v audiovizuálnych programoch akékoľvek formy podnecovania k národnostnej, rasovej alebo náboženskej nenávisti, k diskriminácii a k páchaniu trestných činov genocídy proti ľudskosti a vojnových zločinov,
- 2) je zakázané šíriť v audiovizuálnych programoch akékoľvek formy rasistických, antisemitských alebo xenofóbnych prejavov,
- 3) v audiovizuálnych programoch sú zakázané všeobecné hanlivé tvrdenia voči skupine podľa pohlavia, veku, rasy, etnika, národnosti, štátnej príslušnosti, náboženského vyznania, sexuálnej orientácie, úrovne vzdelania, sociálnej kategórie, zdravotného stavu alebo fyzických vlastností.⁹⁵

Na zabezpečenie presného informovania a pluralizmu kódex v čl. 64 uvádza:

- (1) Na základe základného práva verejnosti na informácie musia poskytovatelia audiovizuálnych mediálnych služieb dodržiavať nasledujúce princípy:
 - a. zabezpečenie jasného rozlišovania medzi faktami a názormi;
 - b. informácie o predmete, skutočnosti alebo udalosti musia byť správne, overené a prezentované nestranne a v dobrej viere.
- (2) Ak sa predložené informácie preukážu ako značne chybné, poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby je povinný čo najskôr a za obdobných podmienok vysielania vykonať potrebné opravy.⁹⁶

Zodpovednosť za šírenie nepravdivých informácií a podporovanie propagandy je upravená v Trestnom zákone č. 286/2009, v oddiele *Trestné činy proti národnej bezpečnosti*:

- Čl. 404 Oznamovanie nepravdivých informácií: „*Oznamovanie alebo akékoľvek šírenie nepravdivých správ, údajov alebo informácií alebo sfaľovaných dokumentov s vedomím, že sú nepravdivé, ak to ohrozuje národnú bezpečnosť, sa potrestá odňatím slobody na 1 rok až 5 rokov.*“
- Čl. 405 Propaganda vojny: „*Propagácia útočnej vojny, ako aj šírenie neobjektívnych alebo vymyslených správ s cieľom vyvolať útočnú vojnu sa trestá odňatím slobody na 2 až 7 rokov a zákazom výkonu niektorých práv.*“⁹⁷

Jednou z neustálych obáv verejných orgánov je zabrániť šíreniu teroristického online obsahu, pričom príslušné právne pravidlá sú stanovené v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/784 o predchádzaní šírenia teroristického obsahu online a v zákone č. 535/2004 o predchádzaní terorizmu a boji proti nemu s následnými zmenami a doplneniami.⁹⁸

⁹⁵ Regulačný kódex o audiovizuálnom obsahu. Dostupný na:

https://cna.ro/IMG/pdf/DECIZIE_nr_220_din_24_februarie_2011_versiune_actualizata_2023.pdf

⁹⁶ ECPRD Request No. 5142 On curbing propaganda and disinformation. Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/723522>

⁹⁷ Trestný zákonník. Dostupný na: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/223635>

⁹⁸ Ancom: Prevencia a boj proti terorizmu online. Dostupné na: https://www.ancom.ro/prevenirea-si-combaterea-terorismului-in-mediul-online_6987

V Rumunsku bol prijatý zákon č. 68/2023, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 535/2004 o predchádzaní terorizmu a boji proti nemu. Podľa neho sú príslušnými orgánmi pri predchádzaní zneužívaniu hostingových služieb na šírenie teroristických propagandistických materiálov a teroristického obsahu verejnosti: Národný orgán pre správu a reguláciu komunikácií (ANCOM); Rumunská spravodajská služba (poskytuje podporu ANCOM s cieľom overiť plnenie povinností poskytovateľov hostingových služieb); Ministerstvo vnútra – Generálny inšpektorát rumunskej polície. Národný orgán pre správu a reguláciu komunikácií je poverený vydávať príkazy na odstránenie materiálov teroristickej propagandy na základe odôvodnenej žiadosti rumunskej spravodajskej služby ako vnútroštátneho orgánu v oblasti predchádzania terorizmu a boja proti nemu. Zákon ďalej špecifikuje, čo má príkaz na odstránenie obsahovať: sú to predovšetkým dôvody, prečo sa materiál považuje za teroristickú propagandu; presnú URL adresu (jednotná adresa zdroja, často nazývaná aj webová adresa); opravné prostriedky, ktoré má k dispozícii poskytovateľ hostingových služieb a poskytovateľ obsahu a lehoty na ich predloženie. Následne je poskytovateľ povinný odstrániť teroristický obsah alebo zablokovať prístup používateľov k teroristickému obsahu do 1 hodiny od prijatia príkazu. Bez zbytočného odkladu tiež musia informovať ANCOM o odstránení teroristického obsahu alebo zablokovaní prístupu k teroristickému obsahu.

Pomerne novým je aj zákon č. 50/2024 z 18. marca 2024 o stanovení opatrení na uplatňovanie Nariadenia (EÚ) 2022/2065 Európskeho parlamentu a Rady z 19. októbra 2022 o jednotnom digitálnom trhu pre digitálne služby a o úprave smernice 2000/31/ES (Nariadenie o digitálnych službách), ako aj o úprave a doplnení zákona č. 365/2002 o elektronickom obchode⁹⁹. Tento zákon ustanovuje vnútroštátne opatrenia potrebné na uplatňovanie nariadenia o digitálnych službách, určuje koordinátora digitálnych služieb a upravuje sankčný režim v prípade nedodržania povinností ustanovených nariadením o digitálnych službách alebo zákonom. Vytvára mechanizmus, prostredníctvom ktorého môžu kompetentné orgány v určitých oblastiach vydávať príkazy na odstránenie obsahu považovaného podľa vnútroštátnych pravidiel za nezákonný.¹⁰⁰

Odolnosť proti dezinformáciám je v Rumunsku veľmi nízka. Rumunsko je predposledné medzi krajinami EÚ v mediálnej gramotnosti a na 29. mieste z 38 skúmaných krajín v dôvere k médiám. Správa z roku 2022 konštatovala, že „*Rumuni si osvojili globálne konšpiratívne naratívy a nesprávne informácie prevládli nad argumentmi predkladanými vedeckou komunitou alebo autoritami*“.¹⁰¹

⁹⁹ Zákon č. 50/2024 o ustanovení opatrení na uplatňovanie nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2065 z 19. októbra 2022 o jednotnom trhu digitálnych služieb a o zmene a doplnení smernice 2000/31/ES (nariadenie o digitálnych službách), ako aj na zmenu a doplnenie zákona č. 365/2002 o elektronickom obchode. Dostupný na: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/280106>

¹⁰⁰ Ancom: Zákon o digitálnych službách zverejnený v úradnom vestníku. Dostupný na: <https://www.ancom.ro/legea-privind-serviciile-digitale-a-fost-publicata-in-monitorul-oficial-7131>

¹⁰¹ Disinformation landscape in Romania. Dostupné na: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/09/20230919_RO_DisinfoFS.pdf

5.3 Bulharská republika

V súčasnosti Bulharsko, jeho médiá a online prostredie, čelí mnohým dezinformačným kampaniam a pomalému prijímaniu strategických zahraničnopolitických rozhodnutí.¹⁰²

Podľa nedávnej správy Digital Forensic Research Lab, analytickej jednotky pre dezinformácie Atlantickej rady, najmenej 25 bulharských webových stránok (mnohé z nich sa javia ako legitímne spravodajské webové stránky) zverejnilo falošné správy o cvičeniach NATO. EÚ *DisinfoLab*, mimovládna organizácia monitorujúca dezinformačné snahy v Európe, odhalila ruskú operáciu na ovplyvňovanie, ktorá v Európe fungovala minimálne od mája 2022, len niekoľko mesiacov po tom, čo Rusko spustilo svoju rozsiahlu inváziu na Ukrajinu.¹⁰³

V Bulharsku neexistuje konkrétny zákon, ktorý by sa zameriaval na dezinformácie. V roku 2020 počas prvej vlny koronavírusu bola snaha o právne úpravy, ktoré prezident vetoval s odôvodnením, že neexistuje jednotné definovanie „falošných informácií“, ale na základe návrhu budú bulharskí občania ohrození pokutami a väzením.¹⁰⁴

Podľa ústavy má každý právo vyjadrovať názor a šíriť ho slovom, písomne alebo ústne, zvukom, obrazom alebo iným spôsobom (čl. 39). Tlač a iné prostriedky hromadnej informácie sú slobodné a nepodliehajú cenzúre (čl. 40 ods. 1). Zastavenie a konfiškácia tlačového vydania alebo iného nosiča informácií sa pripúšťajú len na základe rozhodnutia súdu, ak sa poškodzujú dobré mravy alebo obsahujú výzvy na násilnú zmenu ústavného poriadku, na páchanie trestného činu alebo na násilie voči osobe (čl. 40 ods. 2). Každý má právo vyhľadávať, prijímať a šíriť informácie. Uplatnenie tohto práva nesmie byť namierené proti právam a dobrému menu iných občanov, ako ani proti národnej bezpečnosti, verejnému poriadku, verejnému zdraviu a morálke (čl. 41 ods. 1).¹⁰⁵

Ďalej existuje právna úprava v zákone o elektronických komunikáciách (čl. 301, ods. 3), ktorá umožňuje v prípade bezprostrednej hrozby pre národnú bezpečnosť, ale tiež na vykonávanie vybraných činností podľa ustanovení príslušných zákonov, Ministerstvu vnútra, Štátnej agentúre pre národnú bezpečnosť, Vojenskej polícii a Národnej bezpečnostnej službe zablokovať technickými prostriedkami používanie elektronických komunikačných služieb.¹⁰⁶

Navrhuje sa však novela tohto zákona, ktorá má posilniť regulačné mechanizmy na boj proti online dezinformáciám a nezákonnému obsahu, zvýšiť zodpovednosť poskytovateľov online služieb a stanoviť prísne postupy na obmedzovanie prístupu k problematickým internetovým stránkam.

¹⁰² Euroactiv: Proruské dezinformácie v Bulharsku dosahujú svoje ciele, tvrdia experti. Dostupné na: <https://www.euractiv.com/section/disinformation/news/pro-russian-disinformation-in-bulgaria-achieves-its-goals-experts-say/>

¹⁰³ Rferl: „Mushroom Websites“ spread a deluge of disinformation in Bulgaria. Dostupné na: <https://www.rferl.org/a/bulgaria-disinformation-mushroom-websites/32893788.html>

¹⁰⁴ ECPRD Request No. 4953 Fighting against false information (disinformation). Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/673557>

¹⁰⁵ Ústava. Dostupná na: <https://www.parliament.bg/bg/const>

¹⁰⁶ ECPRD Request No. 4953 Fighting against false information (disinformation). Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/673557> a tiež Zákon o elektronických komunikáciách. Dostupný na: <https://lex.bg/laws/ldoc/2135553187>

Táto legislatíva je súčasťou širších snáh o ochranu digitálneho priestoru a zaistenie spravodlivosti a bezpečnosti na internete. Novela napr. v § 7 týkajúceho sa čl. 318a zákona, umožní štátnym orgánom obmedziť prístup k internetovým stránkam, ktoré porušujú zákon, na základe rozhodnutia súdu. Postup zahŕňa vydanie a publikáciu rozhodnutia a oznámenie dotknutým stranám. Ak nezákonné konanie neprestane do 3 dní, predkladá sa žiadosť súdu, ktorý do 72 hodín rozhodne o obmedzení prístupu.¹⁰⁷

Obsah návrhu novely bol široko medializovaný. Jeho kritika spočívala v tom, že neexistuje jasná formulácia toho, čo dezinformácia vlastne je. Ďalej je to strach z obmedzenia slobody prejavu a štátnej cenzúry. Návrh zavádza „*explicitné kompetencie Komisie pre reguláciu komunikácií a ministra pre elektronickú správu na určovanie a realizáciu politiky na obmedzovanie systémových rizík spojených s nezákonným obsahom a online dezinformáciami, vrátane možnosti vykonávať analýzy, administratívno-sankčnú činnosť a podporné činnosti voči iným orgánom, ako aj publikovať dokumenty súvisiace s auditmi veľmi veľkých online platforiem a vyjadrovať sa k nim*“.¹⁰⁸

Vďaka kombinácii proruských strán, nedostatku politickej vôle a nízkej mediálnej gramotnosti je Bulharsko, ktoré je členom EÚ, hlavným cieľom kremľskej propagandy. Štát má tradične nízke skóre v každoročnom indexe mediálnej gramotnosti EÚ a podľa prieskumu Eurobarometer z jesene 2023, ktorý monitoruje verejnú mienku v celej EÚ, len 44 % opýtaných Bulharov pochybovalo o informáciách zo sociálnych médií v porovnaní s priemerom EÚ, ktorý bol 60 %.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Zákon o zmene a doplnení Zákona o elektronických komunikáciách. Dostupný na: <https://bntnews.bg/f/news/o/1266/45a5e33702ff8dd39e779af1e7e47f1a.pdf>

¹⁰⁸ Bta: Orwellovský návrh zákona „bojovať proti dezinformáciám“ v skutočnosti bojuje proti demokracii a vyžaduje spätnú väzbu. Dostupné na: <https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/oficial-messages/617551-sbzh-oruelovskiyat-zakonoproekt-za-borba-s-dezinformatsiyata-vsashnost-bori->

¹⁰⁹ Rferl: „Mushroom Websites“ spread a deluge of disinformation in Bulgaria. Dostupné na: <https://www.rferl.org/a/bulgaria-disinformation-mushroom-websites/32893788.html>

6. Záver

Internetový priestor ovládlo v súvislosti pandemiou COVID-19 a rusko-ukrajinskou vojnou množstvo informácií, ktoré sa snažili priniesť odpovede na zložité otázky a ľudia začali viac ako kedykoľvek predtým podliehať konšpiráciám a dezinformáciám. Šírenie dezinformácií a nenávisných útokov na internete je globálny problém, s ktorým sa v určitej miere stretáva každá vyspelá spoločnosť. Právna regulácia online prostredia je pomerne nová oblasť, avšak za posledné roky môžeme pozorovať rôzne snahy a prístupy k tomu, ako vyvodzovať právnu zodpovednosť za šírenie nenávisných prejavov a dezinformácií v online prostredí, ktoré donedávna bolo vnímané ako priestor neobmedzenej anonymity a slobody.

Blokovanie webstránok má potenciál zasiahnuť do základných ľudských práv a slobôd. Viaceré prípady pred Európskym súdom pre ľudské práva, týkajúce sa blokovania webstránok, zvyrazňujú právo na informácie a slobodu prejavu. Zásah do týchto práv nesmie byť svojvoľný. ESLP považuje celkové zablokovanie prístupu k webovým stránkam za extrémne opatrenie, porovnateľné so zákazom činnosti novín alebo televíznych staníc.

V pobaltských štátoch (Litva, Lotyšsko, Estónsko) je blokovanie webových stránok upravené najmä v súvislosti s nelegálnym hazardom. Zhrnutie najdôležitejších právnych aktov:

- **Litva:** v zákone o poskytovaní informácií verejnosti je definovaný pojem dezinformácie. Litovská komisia pre rozhlas a televíziu môže vydať rozhodnutie o zákaze vysielania, pričom toto rozhodnutie musí schváliť súd. Na základe zákona o el. komunikáciách môže súd vydať povinný príkaz na odstránenie informácií poskytovateľom verejných el. komunikačných sietí alebo služieb.
- **Lotyšsko:** napr. zákon o el. komunikáciách dovoľuje Národnej rade pre elektronické médiá, ak je ohrozená bezpečnosť či verejný poriadok, obmedziť prístup k webovým stránkam. Zákon o el. masmédiách stanovuje, že šírenie zahraničných audiovizuálnych mediálnych programov môže byť za určitých okolností zakázané.
- **Estónsko:** protiopatrenia proti hybridnej vojne a propagande sú upravené čiastočne zákonom o mediálnych službách a zákonom o národnej obrane.

Severské štáty (Fínsko, Dánsko, Nórsko, Švédsko) majú vysokú mediálnu gramotnosť, ktorá sa rozvíja medzi deťmi už na základnej škole. Ruské mediálne kanály nepredstavujú pre tieto krajiny hrozbu, keďže či už nórska alebo fínska spoločnosť vie podobným vplyvom dobre odolávať. Zhrnutie najdôležitejších informácií:

- **Fínsko:** zákon o el. komunikačných službách hovorí o príkaze na zablokovanie prístupu k údajom, ale len v prípade, ak prínosy zablokovania sú väčšie než obmedzenie slobody prejavu.
- **Nórsko:** má upravený príkaz na opravu v zákone o elektronickej komunikácii a tiež v zákone o digitálnej bezpečnosti.

- **Dánsko:** zákon o Centre pre kybernetickú bezpečnosť dovoľuje službe kybernetickej bezpečnosti blokovať alebo meniť údaje pri podozrení na bezpečnostný incident aj bez príkazu súdu. Naopak pri blokovaní nelegálnych hazardných stránok, Dánsky úrad pre hazardné hry najskôr upozorní a vyzve na odstránenie nelegálneho obsahu prevádzkovateľa stránky a až ak ten nereaguje, obráti sa so žiadosťou na blokovanie na súd.
- **Švédsko:** kladie veľký dôraz na slobodu prejavu. Nemá legislatívne upravené blokovanie internetových stránok s nelegálnym obsahom. Vo Švédsku boli kriminalizované trestné činy súvisiace so šírením propagandy.

Ďalšie štáty a zhrnutie najdôležitejšej legislatívy:

- **Poľsko:** pripravovaný návrh zákona o ochrane slobody prejavu na internetových sociálnych sieťach, tzv. „anticensúrnny zákon“ zatiaľ nie je účinný. Novela zákona o kybernetickej bezpečnosti, ktorá má nadobudnúť účinnosť v októbri 2024 má za cieľ posilniť kybernetickú bezpečnosť okrem iného vylúčením určitých zariadení a blokovaním prístupu k určitým IP adresám.
- **Rumunsko:** podľa audiovizuálneho zákona majú poskytovatelia audiovizuálnych mediálnych služieb zabezpečiť, aby bola verejnosť objektívne informovaná presnou prezentáciou faktov a udalostí. Oznamovanie nepravdivých informácií a propaganda útočnej vojny je v Rumunsku trestná. Zákon o boji proti terorizmu umožňuje Národnému orgánu pre správu a reguláciu komunikácií vydávať príkazy na odstránenie materiálov teroristickej propagandy na základe odôvodnenej žiadosti Rumunskej spravodajskej služby. Rumunsko sa vyznačuje nízkou mediálnou gramotnosťou.
- **Bulharsko:** zákon o el. komunikáciách umožňuje napr. v prípade bezprostrednej hrozby pre národnú bezpečnosť, zablokovat používanie el. komunikačných služieb. V Bulharsku je tiež nízka úroveň mediálnych zručností obyvateľstva.

7. Zdroje

Databáza ECPRD

1. ECPRD Request No. 4953 Fighting against false information (disinformation). Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/673557>
2. ECPRD Request No. 5679 Criminal procedures for offences relating to acts of a racist and xenophobic nature committed through computer systems. Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/898320>
3. ECPRD Request No. 3593 Legislative Countermeasures against Hybrid Warfare/Propaganda from a Hostile Country. Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/299535>
4. ECPRD Request No. 1129 Legal Options for the blocking of access to certain web content by internet providers. Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/68484>
5. ECPRD Request No. 5142 On curbing propaganda and disinformation. Dostupné v internej databáze po prihlásení na: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/723522>

Dohovory, zákony, iné právne predpisy, stratégie

6. Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. Dostupná na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/460/20230701>
7. Európsky dohovor o ľudských právach. Dostupný na: https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2012/06/EU_dohovor_LP.pdf
8. Listina základných práv a slobôd. Dostupná na: <https://ssag.sk/studovna/files/Listina-zakladnych-prav.pdf>
9. Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach. Dostupný na: <https://www.gender.gov.sk/dokumenty/dokumenty-osn/medzinarodny-pakt-o-obcianskych-a-politickych-pravach/>
10. Charta EÚ. Dostupná na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT>
11. Zákon č. 69/2018 Z.z. o kybernetickej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupný na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2018/69/20220630>
12. Zákon o ochrane spotrebiteľa č. 108/2024 Z.z. Dostupný na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2024/108/20240701>
13. Zákon o elektronických komunikáciách č. 452/2021 Z. z.. Dostupný na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2021/452/20240701>
14. Zákon o verejných informáciách č. I-1418. Dostupný na: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.29884/asr>
15. Novela zákona o verejných informáciách. Dostupná na: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/efa60493299711efb121d2fe3a0eff27>
16. Zákon o elektronických komunikáciách č. IX-2135. Dostupný na: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.232036/asr>
17. Zákon o elektronických komunikáciách č. 2022/144.1. Dostupný na: <https://likumi.lv/ta/id/334345-elektronisko-sakaru-likums>
18. Zákon o národnej bezpečnosti. Dostupný na: <https://likumi.lv/ta/id/14011-nacionalas-drosibas-likums>
19. Zákon o mediálnych službách. Dostupný na: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/511052015002/consolide>
20. Zákon o národnej obrane. Dostupný na: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/510072017008/consolide>
21. Zákon o elektronických komunikáciách. Dostupný na: <https://www.riigiteataja.ee/akt/120122022010>
22. Trestný zákonník. Dostupný na: <https://www.riigiteataja.ee/akt/184411>
23. Zákon o verejnom zdravotníctve. Dostupný na: <https://www.riigiteataja.ee/akt/RTerS>
24. Autorský zákon č. 404/1961. Dostupný na: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

25. Zákon o elektronických komunikačných službách č. 917/2014. Dostupný na: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140917>
26. Trestný zákon. Dostupný na: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_2-5#KAPITTEL_2-5
27. Zákon o elektronických komunikáciách. Dostupný na: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-07-04-83>
28. Zákon o digitálnej bezpečnosti. Dostupný na: <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2023-12-20-108>
29. Dánska ústava. Dostupná na: <https://web.archive.org/web/20100613072624/http://legislationline.org/download/action/download/id/1587/file/c57e1ef8edd6198a252e187fdf2.htm/preview>
30. Trestný zákon. Dostupný na: <https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2021/1851>
31. Mediálny zákon. Dostupný na: <https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2014/914>
32. Zákon o bezpečnosti sietí a služieb. Dostupný na: <https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2021/153>
33. Zákona o Centre pre kybernetickú bezpečnosť. Dostupný na: <https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2019/836>
34. Zákon o rozhlase a televízii (2010:696). Dostupný na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/radio-och-tv-lag-2010696_sfs-2010-696/#K18
35. Zákon o elektronických komunikáciách. Dostupný na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003389-om-elektronisk-kommunikation_sfs-2003-389/#K7
36. Zákon o slobode tlače. Dostupný na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/tryckfrihetsforordning-1949105_sfs-1949-105/
37. Zákon o slobode prejavu. Dostupný na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/ytrandefrihetsgrundlag-19911469_sfs-1991-1469/
38. Trestný zákon: Dostupný na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700/#K19
39. Zákon o rozhlasovom a televíznom vysielaní. Dostupný na:
40. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19930070034/U/D19930034Ij.pdf>
41. Zákon o telekomunikáciách. Dostupný na: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20041711800>
42. Rumunská ústava. Dostupná na: <https://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339>
43. Audiovizuálny zákon. Dostupný na: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/37503>
44. Regulačný kódex o audiovizuálnom obsahu. Dostupný na: https://cna.ro/IMG/pdf/DECIZIE_nr_220_din_24_februarie_2011_versiune_actualizata_2023.pdf
45. Trestný zákonník. Dostupný na: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/223635>
46. Zákon č. 68/2023, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 535/2004 o predchádzaní terorizmu a boji proti nemu. Dostupný na: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/266371>
47. Zákon č. 50/2024 o ustanovení opatrení na uplatňovanie nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2.065 z 19. októbra 2022 o jednotnom trhu digitálnych služieb a o zmene a doplnení smernice 2000/31/ES (nariadenie o digitálnych službách), ako aj na zmenu a doplnenie zákona č. 365/2002 o elektronickom obchode. Dostupný na: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/280106>
48. Ústava. Dostupná na: <https://www.parliament.bg/bg/const>
49. Zákon o elektronických komunikáciách. Dostupný na: <https://lex.bg/laws/ldoc/2135553187>
50. Zákon o zmene a doplnení Zákona o elektronických komunikáciách. Dostupný na: <https://bntnews.bg/f/news/o/1266/45a5e33702ff8dd39e779af1e7e47f1a.pdf>

Iné

51. Európska komisia: Boj proti online dezinformáciám. Dostupné na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/online-disinformation>
52. What is Disinformation. Dostupné na: <https://www.semanticscholar.org/paper/What-Is-Disinformation-Fallis/ea6c66585c2083cfe8c71b351c161ab746cca69e>

53. Mizerová, T., Harašta, J.: Blokování dezinformačních webů. In: Právník. - Roč. 162, č. 5 (2023), s. 415-430. - ISSN 0231-6625
54. Šamko, P.: Slovenské cúvanie z demokracie cenzúrou internetu (pôjde Slovensko pri blokovaní webových stránok tureckou cestou?), In: Právne listy, marec 2022. Dostupné na: <https://www.pravnelisty.sk/clanky/a1071-slovenske-cuvanie-z-demokracie-cenzuou-internetu>
55. Národný bezpečnostný úrad: Krátky slovník hybridných hrozieb. Dostupné na: <https://www.nbu.gov.sk/kratky-slovník-hybridnych-hrozieb/>
56. Husovec, M.: Súčasnú blokovanie webových stránok je ústavne problematické. Čo s tým? Apríl 2022, Dostupné na: <https://dennikn.sk/2818631/sucasne-blokovanie-dezinformacnych-stranok-je-ustavne-problematicke-co-s-tym/>
57. BNS: Lithuania extends ban on Russian, Belarusian media. Dostupný na: <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2296452/lithuania-extends-ban-on-russian-belarusian-media>
58. Made in Vilnius: 23 IP addresses that reach Kremlin propaganda are blocked. Dostupné na: <https://madeinvilnius.lt/en/news/Lithuanian-news/23-IP-addresses-that-reach-Kremlin-propaganda-are-blocked/>
59. Ververis, V: Blokovanie webových stránok v EÚ: Rušenie siete z pohľadu otvoreného internetu. Dostupné na: [Website blocking in the European Union: Network interference from the perspective of Open Internet - Ververis - 2024 - Policy & Internet - Wiley Online Library](https://www.wiley.com/doi/10.1002/9781119788888.ch10)
60. Demaskuok.LT. Dostupné na: <https://demaskuok.lt/aktas/>
61. Patikrinta 15min.Dostupné na: <https://www.15min.lt/patikrinta-15min/partneryste-su-facebook>
62. The Odessa Journal: Latvia blocked number of websites for spreading Russian propaganda. Dostupné na: <https://odessa-journal.com/latvia-has-blocked-a-number-of-websites-for-spreading-russian-propaganda>
63. RBC-UKRAINE: Latvia blocked number of websites for spreading Russian propaganda. Dostupné na: <https://newsukraine.rbc.ua/news/latvia-blocked-number-of-websites-for-spreading-1710803750.html>
64. BECID: Re:Baltica. Dostupné na: <https://becid.eu/partners/rebaltica/>
65. BECID: The regulation of factchecking and disinformation in the baltic states. Dostupné na: https://edmo.eu/wp-content/uploads/2024/06/BECID-D3.4_report.pdf
66. EDMO: V.D.D: Report on main trends and legal developments at national level on disinformation and national policies during the electoral campaigns. Dostupné na: <https://edmo.eu/wp-content/uploads/2022/07/Policies-to-tackle-disinformation-in-EU-member-states-%E2%80%93-Part-II.pdf>
67. E-Estonia: Fresh report: Internet Freedom remained protected in Estonia. Dostupné na:
68. <https://e-estonia.com/new-report-internet-freedom-remained-protected-in-estonia/>
69. TELFA: Blockingwebsites: a Finnish view. Dostupné na: <https://www.telfa.law/blocking-websites-a-finnish-view/>
70. Reggeringen. Nórska mediálna rozmanitosť – Posilnená mediálna politika pre občanov
71. Dostupné na: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-7/id2541723/?ch=1>
72. Propastop: Čo je propastop. Dostupné na: <https://www.propastop.org/eng/2017/03/06/what-is-propastop/>
73. Ministerstvo dopravy: Národná implementácia smernice o kybernetickej bezpečnosti napreduje: Vláda predkladá
74. nový zákon o kybernetickej bezpečnosti. Dostupné na: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410829/kyberturvallisuudirektiivin-kansallinen-taytantonpano-etenee-hallitus-esittaa-uutta-kyberturvallisuuslakia>
75. Mackintosh, E., CNN: Fínsko vyhráva vojnu s falošnými informáciami, to čo sa naučil, môže byť pre západnú demokraciu kľúčové: Dostupné na: <https://edition.cnn.com/interactive/2019/05/europe/finland-fake-news-intl/>
76. Reggeringen: Posilňuje bezpečnosť a práva spotrebiteľov v novom zákone o elektronickej komunikácii. Dostupné na: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/styrker-sikkerhet-og-forbrukerrettigheter-i-ny-ekomlov/id3033939/>
77. BBC: Faktisk.no: nórska priekopnícka organizácia na kontrolu faktov. Dostupné na:
78. <https://www.bbc.com/beyond/fakenews/trusted-news-initiative/faktisk-no-norways-pioneering-fact-checking-organisation>
79. The Norwegian American: Rastúce obavy z dezinformácií. Dostupné na: <https://www.norwegianamerican.com/misinformation/>

80. Gaiming intelligence: Norway approves DNS blocking of igaming domains: Dostupné na: <https://www.gamingintelligence.com/legal/legislation/190603-norway-approves-dns-blocking-of-igaming-domains/>
81. EU vs Disinfo: Dánska obrana proti dezinformáciám. Dostupné na: <https://euvsdisinfo.eu/denmarks-defence-against-disinformation/>
82. Poynter: Sprievodca proti dezinformačným akciám po celom svete. Dostupné na: <https://www.poynter.org/ifcn/anti-misinformation-actions/>
83. DLA PIPER: Digital Services Act Tracker. Dostupné na: <https://www.dlapiper.com/en/insights/publications/2024/02/digital-services-act-tracker> a tiež Zákon o presadzovaní nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o vnútornom trhu digitálnych služieb. Dostupný na:
84. <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2023/1765>
85. Spollemyndigheden: Danish gambling authority blocks 49 illegal websites. Dostupné na: <https://www.spillemyndigheden.dk/en/news/danish-gambling-authority-blocks-49-illegal-websites>
86. Švédsko: Vládne reakcie na dezinformácie na platformách sociálnych médií: Dostupné na:
87. <https://maint.loc.gov/law/help/social-media-disinformation/sweden.php>
88. Úrad pre psychologickú obranu. Dostupný na: <https://www.mpf.se/>
89. Disinformation Landscape in Sweden: Dostupné na: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/05/Sweden_DisinfoFactsheet.pdf
90. Medium: Poland: draft law on the protection of freedom of speech on online social networking sites. Dostupné na: <https://richard-wingfield.medium.com/poland-draft-law-on-the-protection-of-freedom-of-speech-on-online-social-networking-sites-ce8815d3f85c>
91. Prawo.pl: Szeffowie MS bronią narodowców, rząd blokuje ich ustawę o „wolności słowa”: Dostupné na: <https://www.prawo.pl/prawo/ustawa-o-wolnosci-slowa-blokowana-przez-rzad,519686.html>
92. Cybersecurity: Polish government to pass law that will allow it more control over the Internet content and legitimize blocking access to certain websites. Dostupné na: <https://www.ceelegalblog.com/2021/02/polish-government-to-pass-law-that-will-allow-it-more-control-over-the-internet-content-and-legitimize-blocking-access-to-certain-websites/>
93. Apnews: USA a Poľsko spúšťajú centrum na boj proti dezinformáciám Kremľa o vojne na Ukrajine. Dostupný na: <https://apnews.com/article/poland-us-ukraine-disinformation-war-1da53518252ce6a123f2fc2cade6bd2>
94. Disinformation landscape in Poland. Dostupné na: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/12/20231203_PL_DisinfoFS.pdf
95. NED: Anti-Western naratives in Romania. Dostupné na: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2022-02/Anti-Western-Narratives-in-Romania.pdf>
96. Ancom: Prevenia a boj proti terorizmu online. Dostupné na: https://www.ancom.ro/prevenirea-si-combaterea-terorismului-in-mediul-online_6987
97. Ancom: Zákon o digitálnych službách zverejnený v úradnom vestníku. Dostupný na: https://www.ancom.ro/legae-privind-serviciile-digitale-a-fost-publicata-in-monitorul-oficial_7131
98. Disinformation landscape in Romania. Dostupné na: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/09/20230919_RO_DisinfoFS.pdf
99. Euroactiv: Proruské dezinformácie v Bulharsku dosahujú svoje ciele, tvrdia experti. Dostupné na: <https://www.euroactiv.com/section/disinformation/news/pro-russian-disinformation-in-bulgaria-achieves-its-goals-experts-say/>
100. Bta: Orwellovský návrh zákona „bojovať proti dezinformáciám“ v skutočnosti bojuje proti demokracii a vyžaduje spätnú väzbu. Dostupné na: <https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/oficial-messages/617551-sbzh-oruelovskiyat-zakonoproekt-za-borba-s-dezinformatsiyata-vsashnost-bori->
101. Rferl: „Mushroom Websites“ spread a deluge of disinformation in Bulgaria. Dostupné na: <https://www.rferl.org/a/bulgaria-disinformation-mushroom-websites/32893788.html>

Všetky zdroje sú aktuálne k dňu zverejnenia

Všetky iniciatívne materiály PI nájdete na:
[https://www.nrsr.sk/web/?sid=nrsr/kancelaria/pi/oa/
materialy/pm](https://www.nrsr.sk/web/?sid=nrsr/kancelaria/pi/oa/materialy/pm)

Parlamentný inštitút
Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
pi@nrsr.sk
www.nrsr.sk

